

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

**ETNOGRAFKA MARIE ULČOVÁ A JEJÍ PLZEŇSKÉ
PŮSOBENÍ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Anna Krauzová

Specializace v pedagogice, obor Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Karel Řeháček, Ph.D.

Plzeň 2021

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 17. dubna 2021

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Velké poděkování patří vedoucímu této práce PhDr. Karlu Řeháčkovi, Ph.D. za užitečné rady a připomínky, ochotu a vstřícný přístup při konzultacích a v průběhu psaní bakalářské práce.

Dále děkuji za cenné rady a pomoc při dohledávání archivních pramenů vedoucímu Národopisného muzea Plzeňska Mgr. Michalu Chmelenskému, archivářce Západočeského muzea v Plzni Bc. Markétě Šinknerové a archivářce Archivu města Plzně PhDr. Štěpánce Pflegerové.

Abstrakt

Tato bakalářská práce představuje osobnost Marie Ulčové, významné muzejnice a první graduované etnografky v západočeském regionu. Důležitou součástí života Marie Ulčové bylo Národopisné muzeum Plzeňska, kde dlouhodobě působila a spolupracovala s Ladislavem Lábkem, zakladatelem a prvním ředitelem tohoto muzea. V roce 1963 převzala po Lábkovi jeho funkci, kterou zastávala až do roku 1988. Marie Ulčová byla rovněž velmi schopnou badatelkou, výsledky svých výzkumů publikovala v odborných studiích a přednášela na různých besedách, pro veřejnost uspořádala také několik národopisných výstav a expozic. Úspěšné byly příspěvky pro pořady Českého rozhlasu Plzeň, které Marie Ulčová pravidelně připravovala. Z těchto rozhlasových vyprávění později vznikla její první a zároveň poslední publikace. Cílem práce je vytvořit podrobnou biografii této vědkyně, přehled jejích odborných a popularizačních aktivit a činností v národopisném muzeu. Práce je sestavena především z archivních pramenů, odborných periodik, článků a memoárů Marie Ulčové, s jejich pomocí je tak shrnut její život a celkový přínos pro město Plzeň.

Abstract

This bachelor thesis presents the personality of Marie Ulčová, an important museum and the first graduated ethnographer in the West Bohemian region. Marie Ulčová worked for a long time in the Ethnographic Museum of Pilsen Region, where she collaborated with Ladislav Lábek, the founder and first director of this museum. She took over his position in 1963 and she held it until 1988. Marie Ulčová was also a highly qualified researcher, she published the results of her researches in professional studies and lectured about these results at various discussions. She also organized several ethnographic exhibitions and expositions for the public. Marie Ulčová regularly prepared programs for Czech Radio Pilsen, which were very successful. Her first and only publication was created from these radio programs. The main aim of the work is to create a detailed biography of this scientist, a summary of her professional and popularization activities and activities in the Ethnographic Museum. The work is compiled mainly from archival sources, professional periodicals, articles by Marie Ulčová and her memoirs. These sources are used to summarize her life and overall contribution to the city of Pilsen.

Klíčová slova

Marie Ulčová, Božkov, Plzeň, národopis, lidová kultura, Národopisné muzeum Plzeňska, Český rozhlas Plzeň

Key words

Marie Ulčová, Božkov, Pilsen, ethnography, folk culture, Ethnographic Museum of Pilsen Region, Czech Radio of Pilsen

OBSAH

Úvod	7
1 Život Marie Ulčové	11
1.1 Rodina Ulčových	11
1.1.1 Augustin Ulč	12
1.2 Dětství a mládí.....	14
1.2.1 Školačka Marie Ulčová	15
1.3 Pracovní léta a pozdní věk.....	16
2 Národopisné muzeum Plzeňska	19
2.1 Národopisné oddělení v Západočeském muzeu v Plzni	22
2.2 Ladislav Lábek	25
2.2.1 Spolupráce Lábka s Marií Ulčovou.....	27
3 Marie Ulčová v Národopisném muzeu Plzeňska	29
3.1 Odborné aktivity Marie Ulčové	32
3.1.1 Božkov	33
3.1.2 Sulislav	34
3.1.3 Karlov.....	35
3.1.4 Další výzkumy.....	36
4 Kulturní osvětové aktivity	39
4.1 Plzeňský rozhlas	40
4.1.1 Reakce veřejnosti	41
4.2 Moji milí, drazí... ..	42
Závěr.....	45
Resumé	47
Seznam pramenů a literatury	49
Seznam příloh.....	I

ÚVOD

Město Plzeň se kromě bohaté historie a památek pyšní také rozsáhlým muzejním ústavem, který je tvořen několika organizačními útvary. Mezi ně patří i Národopisné muzeum Plzeňska, založené v roce 1915 původně jako samostatná instituce. Ačkoliv si ve spojitosti s tímto muzeem většina lidí nejčastěji vybaví jméno zakladatele a prvního ředitele Ladislava Lábka, nejedná se o jedinou významnou osobnost v jeho dějinách. Výzkumy, rozšiřováním národopisných sbírek a celkovou činností výrazně obohatila Národopisné muzeum Plzeňska rovněž pracovnice a pokračovatelka Ladislava Lábka na postu vedoucího Marie Ulčová. Ta se stala úplně první graduovanou etnografkou v západočeském regionu, svůj život zasvětila badatelské práci, osvětovým aktivitám a spolupráci s Českým rozhlasem Plzeň, z níž vznikla samostatná publikace. Právě této vědkyni a jejímu plzeňskému působení se bude věnovat tato bakalářská práce.

Důvodů, proč jsem si pro svou bakalářskou práci vybrala toto téma, je několik. O Marii Ulčové jsem zpočátku sice nic nevěděla, ale po prvním nahlédnutí do její knihy *Moji milí, drazí* mě okamžitě zaujala. Při vyhledávání dalších informací jsem navíc našla část záznamu z rozhlasového pořadu, v němž vyprávěla o své rodné obci. Povídání Marie Ulčové mě natolik upoutalo, že jsem se chtěla o životě této muzejnice a etnografky dozvědět více. Dalším aspektem se stalo to, že se zabývala především folklórem. Jelikož pocházím z malého středočeského města, kde se dodnes dodržují různé tradice, mám již od mládí velmi dobrý vztah k lidové kultuře. Sama jsem se několikrát zúčastnila například stavění máje a tance staročeské besedy v lidových krojích, jejichž vývoj Marie Ulčová též opakovaně studovala. Poslední podnět představoval fakt, že o Marii Ulčové není mezi širokou laickou a pohříchu ani odbornou veřejností příliš veliké povědomí a její přínos pro Plzeň a národopis bývá na rozdíl od Ladislava Lábka neprávem opomíjen.

Mým záměrem v této bakalářské práci je sepsat ucelenou biografii Marie Ulčové, která zobrazí její celý život, a to včetně rodinného zázemí, studentských let a prvních povolání. Považuji za důležité zjistit, co ji od raného dětství ovlivňovalo a následně přivedlo ke studiu etnografie. Dále se budu zaměřovat na její působení v Národopisném muzeu Plzeňska, jehož historii pro zasazení zkoumaného do kontextu rovněž zmíním. Mým dalším cílem je přehledně shrnout zásadní výzkumy a osvětové aktivity Marie Ulčové. V neposlední řadě budu věnovat pozornost tvorbě pro Český rozhlas a představení její publikace.

Při přípravě své práce jsem zjistila, že ještě neexistuje žádné velké životopisné dílo o Marii Ulčové. Především její odborný odkaz popisují v základních faktech pouze krátké příspěvky v novinách nebo ve sbornících, jejichž autorkou je většinou Marie Maderová. Převážně se zde však opakují stejné informace, takže jsem se málokdy dozvěděla něco nového. Nejobsáhleji pojednává o této vědkyni text *Marie Ulčová a její příspěvek k západočeskému muzejnictví* od někdejší plzeňské muzejnice Nely Štorkové, který vyšel v roce 2018 v časopisu *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce*. Autorka se v něm na jedenácti stránkách zaměřuje především na Národopisné muzeum Plzeňska obecně a následně specifikuje jeho vývoj pod vedením Marie Ulčové. Více se zajímala také o její vědecko-výzkumnou činnost, avšak nezabývá se jí v celém rozsahu. Údaje o rodině a studiu Marie Ulčové jsou jen stručné, stejně tak i působení v rozhlasu a její publikace *Moji milí, drazí*, které jsou zmíněny jen krátce. Svou bakalářskou práci proto doplním o chybějící informace, a přinesu tak celistvý pohled na všechny stránky života Marie Ulčové.

Při psaní práce budu čerpat z několika typů pramenů. V první řadě využiji ke zpracování daného tématu archivní materiály uložené v Archivu města Plzně, v Západočeském muzeu v Plzni a nakonec ve Státním oblastním archivu v Plzni. V Archivu města Plzně se nachází osobní spis otce Ulčové Augustina a literární pozůstalost Oldřicha Blechy související s Marií Ulčovou. Ve fondu Městský úřad Plzně jsou k dispozici domovské archy jak Marie Ulčové, tak jejích příbuzných, rovněž jsem využila fond Československé státní gymnázium, který obsahuje všechna její vysvědčení a maturitní protokol. V Západočeském muzeu v Plzni je ve spisovně uložen osobní spis Marie Ulčové a ve sbírkách Národopisného muzea Plzeňska jsou dostupné dva tzv. rodové archivy. Jeden z archivů je tvořen převážně novinovými výstřižky a fotografiemi, součástí druhého archivu je torzo pozůstalostí Marie Ulčové přivezené z jejího bytu pracovnící Západočeského muzea v Plzni. Věcným přínosem se pro mou práci staly také policejní přihlášky uložené ve Státním oblastním archivu v Plzni.

Mnoho zajímavých informací zaznamenávají též memoáry Marie Ulčové zahrnuté v její dvoudílné publikaci beletristického charakteru *Moji milí, drazí*, právě s oběma díly této knihy jsem pracovala nejvíce. Významným informačním zdrojem byly také studie a odborné články vydané Marií Ulčovou. Své uplatnění nacházejí v práci i příspěvky v časopisech a ve sbornících, zejména ve sborníku *Minulostí Západočeského kraje* a ve *Sborníku Západočeského muzea v Plzni – Historie*. Dalším zdrojem jsou oficiální internetové stránky Českého rozhlasu Plzeň a Západočeského muzea v Plzni.

Co se týče výzkumných postupů, využívala jsem ve své bakalářské práci primárně metodu přímou, založenou na důsledné kritice a interpretaci zmíněných pramenů. Mezi další metody, které se v kombinaci s ní daly využít, byly metody induktivní, komparativní, biografická a v neposlední řadě i prosopografická. Hodlala jsem rovněž využít metodu výzkumu orální historie a součástí mého plánu bylo uskutečnit rozhovor s PhDr. Marií Maderovou, spolupracovnicí a následovnicí Marie Ulčové. Chtěla jsem se od ní dozvědět nějaké další zajímavosti a zjistit pohled člověka, který Marii Ulčovou osobně znal, na její práci a charakter. Problém však představuje současná pandemická situace, kvůli níž Marie Maderová s rozhovorem nesouhlasila. Je tedy dost pravděpodobné, že tento nápad bude možné zrealizovat až někdy později.

Bakalářská práce byla sepsána kombinováním výše zmíněných zdrojů. Na základě cílů, jež jsem si na začátku stanovila, je rozdělena do čtyř hlavních kapitol, které jsou pak dále členěny na další podkapitoly, z nichž některé se dělí ještě do několika částí.

První kapitolu jsem pojala jako přehled osobního života Marie Ulčové. Nejprve sleduji její rodinu, přičemž se více zaměřuji na babičku z matčiny strany a na otce Augustina Ulče, oba totiž měli na Marii Ulčovou od dětství výrazný vliv. Dále se zabývám jejím studiem na plzeňském gymnáziu a na Univerzitě Karlově v Praze. V této souvislosti věnuji pozornost rovněž literárnímu nadání Marie Ulčové, jež rozvíjela obzvláště díky své profesorce českého jazyka Vlastě Doubkové. V další podkapitole jsem popsala první zaměstnání a nástup Marie Ulčové do Národopisného muzea Plzeňska, krátce jsem shrnula i její působení v tomto ústavu a první kapitola je zakončena posledními roky jejího života.

Druhá kapitola obsahuje stručný přehled dějin Národopisného muzea Plzeňska. Zachyceny jsou v ní první tendence k založení muzea a jeho samotný vznik v roce 1915, zahrnuta jsou taktéž náročná léta období druhé světové války a po únorovém převratu roku 1948, v závěru jsem zmínila i situaci muzea v současné době. Druhá část této kapitoly představuje osobnost Ladislava Lábka a následně jeho spolupráci s Marií Ulčovou.

Třetí kapitola se soustředí na povinnosti Marie Ulčové coby pracovnice Národopisného muzea Plzeňska a na období, kdy stála v jeho čele. Součástí je i výčet nejvýznamnějších výstav a expozic, kterých za dobu svého působení připravila nespočet. V rámci této kapitoly je také charakterizována badatelská činnost Marie Ulčové, v několika částech jsou rozebrány výzkumy v Božkově, Sulislavi, Karlově a studie orientované zvláště na folklór. Prostor zde zbyl i pro odborné kontakty Marie Ulčové.

V poslední kapitole jsem popsala kulturní osvětové aktivity Marie Ulčové, přiblíženy jsou jednotlivé akce, jež uspořádala pro širokou veřejnost. Zkoumala jsem také její přínos pro Český rozhlas Plzeň a reakci posluchačů i kolegů na její pořady. V závěru představuji oba díly knihy *Moji milí, drazí* a okolnosti, které vedly k jejich vydání.

1 ŽIVOT MARIE ULČOVÉ

Marie Ulčová se narodila 11. srpna 1925 v plzeňské příměstské vsi zvané Božkov,¹ který se stal důležitou součástí jejího života v několika ohledech. Nejen že byl jejím celoživotním bydlištěm, ale později sehrál i významnou roli v její profesi a výzkumné činnosti.

1.1 RODINA ULČOVÝCH

Marie byla dcerou manželů Marie a Augustina Ulčových sezdaných 3. března 1919.² Ulčovi vychovali celkem dvě děti, kromě dcery měli ještě staršího syna Augustina. Oba potomci byli pojmenováni po svých rodičích a po narození pokřtěni, Marie tak získala po své prababičce druhé křestní jméno Klára.³ V jedné domácnosti žila s rodinou i babička z matčiny strany a božkovská rodačka Barbora Nová, rozená Hauptmannová.⁴ Její manžel vlastnil část pole, kterou si pořídil za peníze vydělané v Americe, kam se před první světovou válkou vypravil za svým nevlastním bratrem. Nějakou dobu pobýval v Chicagu, kde vypomáhal v pivovare, a protože se mu práce zalíbila, chtěl si po návratu do Čech zakoupit v Božkově zdejší hospodu. Z plánu nakonec sešlo a místo hospodským se stal maloročníkem. Marie Ulčová svého dědečka však nestačila poznat, jelikož zemřel několik let před jejím narozením.⁵ Manželé Noví přivedli na svět dceru a dva syny, jeden ze synů byl v dospělosti zaměstnán v papírně, druhého přijali na pracovní pozici v distribuci.⁶

Prarodiče ze strany otce Anna a Vojtěch bydleli nejprve v Útušicích, odkud se v roce 1922 odstěhovali na plzeňské předměstí.⁷ Babička Anna, dívčím jménem Čechurová, pocházela z velkého selského statku, dokonce nejrozlehlejšího ve vsi, tedy do té doby, než její otec přišel o všechn majetek prohrami v kartách.⁸ Za muže si Anna vybrala Vojtěcha Ulče, který vypomáhal jako dělník na dráze a po nějaké době postoupil na funkci topiče lokomotiv. K jeho výdělků přispívala do rodinného rozpočtu příležitostně uklízením školy. V roce 1898 zasáhla rodiče tragédie, když v pouhých pěti letech zemřela jejich dcera Marie. Druhá dcera Anna se v roce 1906 provdala za strojníka státních drah, a přijala tak příjmení Honzíková.

¹ Státní oblastní archiv v Plzni, Policejní ředitelství Plzeň, pobytová evidence, policejní přihláška, Ulčová Marie.

² Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, kartotéční list zaměstnanců škol.

³ ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1997. ISBN 80-238-3809-1. s. 109.

⁴ Archiv města Plzně, Městský úřad Plzeň, pobytová evidence, domovní list, Okružní 16, Božkov 49.

⁵ ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1997. ISBN 80-238-3809-1. s. 188-189.

⁶ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, životopis z 9. 6. 1951.

⁷ Archiv města Plzně, Městský úřad Plzeň, pobytová evidence, domovský arch, Ulč Vojtěch, U 103.

⁸ ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1998. ISBN 80-238-3011-2. s. 41-42.

Nejmladším ze tří dětí byl syn Augustin, dokonce o deset let mladší než jeho sestra Anna. Co se týče zbylého příbuzenstva jak ze strany Anny, tak i Vojtěcha, jednalo se vesměs o dělníky nebo drobné zemědělce v okolí Plzně či v samotné Plzni.⁹ Vojtěch Ulč zesnul v roce 1925 ještě před narozením své vnučky Marie, jeho žena Anna umřela o devět let později.¹⁰

Matka Marie se narodila 7. prosince 1896 v Božkově.¹¹ Po svatbě s Augustinem Ulčem zůstala doma, aby se starala o děti a domácnost. Ačkoliv její muž i další rodinní příslušníci byli v Božkově veřejně činní, na rozdíl od nich se dění ve vsi ani mimo ni výrazně neúčastnila, ani se nijak neangažovala v politice. Působila jen v několika organizacích, vstoupila například do Svazu žen a byla též členkou Jednotného svazu českých zemědělců.¹² Otec Augustin se narodil 25. srpna 1894 v Plzni.¹³ Právě otec hrál v životě Marie Ulčové velmi důležitou roli a měl jakožto učitel výrazný vliv na její vzdělávání, proto je blíže představen v následující podkapitole.

Marie Ulčová vyrůstala vedle svého o tři roky mladšího bratra Augustina, který na svět přišel 18. ledna 1922.¹⁴ V roce 1939 se přihlásil na vysokou školu strojního a elektrotechnického inženýrství při Českém vysokém učení technickém v Praze.¹⁵ Již v listopadu téhož roku však kvůli uzavření vysokých škol nacisty nastoupil na místo bezplatného praktikanta firmy Lekov v Plzni-Lobzy, jež zastával až do povýšení na úředníka v únoru roku 1940.¹⁶ Později pracoval jako referent nákupu ve Škodových závodech v Plzni.¹⁷ Jeho chotí byla Marie Jirsová, s níž se oženil 25. srpna 1946 na plzeňském farním úřadě a založil v Plzni rodinu.¹⁸

1.1.1 AUGUSTIN ULČ

Augustin Ulč starší, tedy otec Marie Ulčové, absolvoval mezi lety 1900 až 1915 pět tříd obecné školy, čtyři třídy klasického gymnázia a nakonec studium na mužském učitelském ústavu v Plzni. Po dalších dvou letech obdržel vysvědčení o způsobilosti učit na obecné škole a vyučovat hodiny náboženství. Ani jeho neminula povinnost vojenské služby v průběhu první světové války, a tak v červnu roku 1915 musel narukovat do rakousko-uherské armády

⁹ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, životopis z 9. 6. 1951.

¹⁰ Archiv města Plzně, Městský úřad Plzeň, pobytová evidence, domovský arch, Ulč Vojtěch, U 103.

¹¹ Státní oblastní archiv v Plzni, Policejní ředitelství Plzeň, pobytová evidence, policejní přihláška, Ulč Augustin.

¹² Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, životopis z 9. 6. 1951.

¹³ Archiv města Plzně, Městský úřad Plzeň, pobytová evidence, domovský arch, Ulč Augustin, U 104.

¹⁴ Archiv města Plzně, Městský úřad Plzeň, pobytová evidence, domovský arch, Ulč Augustin, U 457.

¹⁵ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, potvrzení o studiu z 26. 10. 1939.

¹⁶ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, výchovné na syna ze 7. 3. 1940.

¹⁷ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, životopis z 9. 6. 1951.

¹⁸ Státní oblastní archiv v Plzni, Policejní ředitelství Plzeň, pobytová evidence, policejní přihláška, Ulč Augustin.

k pěšímu pluku. U něj zůstal však jen krátce, již od 13. září stejného roku začal vykonávat povolání učitele, jemuž se pak věnoval po celý zbytek života. Nejprve získal místo výpomocného pedagoga na městské škole ve Starém Plzenci a následně na obecné škole v Blovicích. Od září 1917 do konce listopadu následujícího roku vyučoval v Plzni na Doubravce.¹⁹ Jeho další profesní kroky směřovaly do již zmiňovaného Božkova, kde od roku 1922 také bydlel a kde si s manželkou ve třicátých letech postavil rodinný dům.²⁰ Augustin Ulč v této obci dlouhodobě působil na obecné škole, dokonce zde byl dvakrát jmenován řídicím učitelem. Přestože v Božkově pracoval déle než deset let, před odchodem do důchodu byl zaměstnaný ještě i na několika dalších obecných nebo národních plzeňských školách. Nejvyššího postavení se Ulčovi podařilo dosáhnout roku 1949 potom, co se vrátil do Božkova, tentokrát však na 25. národní školu, kterou do roku 1951 coby ředitel vedl.²¹ Svou učitelskou dráhu ukončil ze zdravotních důvodů 5. června 1954.²²

Augustin Ulč patřil k výrazným osobnostem Božkova, v obci se věnoval rozličným společenským i kulturním činnostem a byl součástí několika místních spolků. Své schopnosti využil v tělovýchovné organizaci Sokol, v níž od roku 1917 zastával řadu různých funkcí, za zmínku stojí především práce kronikáře, kterým setrval více jak patnáct let. Augustin byl taktéž členem božkovského hasičského sboru, včelařského spolku, sdružení Baráčníků a například v Československém červeném kříži měl úlohu důvěrníka.²³ Mimoto se zasloužil i o další všelijaké aktivity, jež vyžadovaly vlohy k permanentní komunikaci s obyvateli Božkova. Ulčovy všestranné dovednosti dokládá také umělecké nadání, blízké mu totiž bylo malování a loutkářství, dokonce se stýkal s rodinou loutkáře a herce Karla Nováka.²⁴ Zajímal se rovněž o literaturu, sepsal několik článků, povídek a pohádek, které byly vydávány v dětských časopisech a přílohách. V roce 1948 publikoval rovněž samostatnou dětskou knihu pojmenovanou *V prachu cirkusu a poušti*.²⁵ Jeho zálibou se také stala, podobně jako později u jeho dcery, etnografie, konkrétně se zabýval sběrem materiálů v terénu. Augustin Ulč byl

¹⁹ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, služební výkaz z 10. 3. 1947.

²⁰ Archiv města Plzně, Městský úřad Plzeň, pobytová evidence, domovský arch, Ulč Augustin, U 104.

²¹ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, služební výkaz z 10. 3. 1947.

²² Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, odhláška zaměstnance z pojištění z 3. 8. 1954.

²³ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, dotazník z 3. 8. 1945.

²⁴ MADEROVÁ, Marie. Zemřela nestorka západočeských muzejníků. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis International, 1999, s. 237.

²⁵ KŮS, Josef. Doslov. In: ULČOVÁ, Marie. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. Plzeň: [s. n.], 1998. s. 188. ISBN 80-238-3011-2.

všude známý jako kulturní pracovník a za své celoživotní úsilí dosáhl v Božkově značného respektu.²⁶

Augustin Ulč se taktéž zapojoval do různých politických aktivit. V období první republiky vstoupil do Československé strany národně socialistické, kterou reprezentoval v Božkově po dobu čtrnácti let v obecní radě a zastupitelstvu i v místní školské radě. K této straně se přidal na popud svého otce, jenž byl jejím přívržencem. Za okupace se připojil jako prostý člen k nově vytvořenému a v těchto letech jedinému povolenému politickému hnutí, tedy k Národnímu souručenství. Za druhé světové války se hitlerismu postavil až v převratových dnech roku 1945, během revoluce pomáhal při odzbrojení německé posádky v Božkově a po ustavení zdejšího revolučního národního výboru byl zvolen jeho předsedou. Po skončení války se v roce 1946 zapojil do nově utvořené organizace strany národních socialistů, jejíž součástí byl až do 28. února 1948. Následně podal přihlášku do Komunistické strany Československa, kam byl v květnu 1950 po dvouleté kandidatuře a po řádném prověření přijat. V roce 1945 získal též členství v Revolučním odborovém hnutí a od roku 1948 fungoval jako kulturní referent ve Svazu československo-sovětského přátelství.²⁷

1.2 DĚTSTVÍ A MLÁDÍ

K důležitým osobám v životě Marie Ulčové patřila také její babička z matčiny strany, jež byla ve vsi ostatními obyvateli uznávaná. Byla to právě ona, kdo měl vedle rodičů na Marii v dětství výrazný vliv. Babička Barbora na malou dívku působila v oblasti výchovy, sociálního vnímání a pozorování života kolem sebe, představovala také zdroj jejího poznávání lidové kultury, různých pořekadel, písní a úsloví. Marie Ulčová na babičku vždy ráda vzpomínala, což potvrzují její pozdější vyprávění, v nichž častokrát citovala babiččiny průpovídky, posluchačům předávala její moudra a postřehy o okolním světě.²⁸ Touhu po neustálém vzdělávání rozvíjel u Marie od útlého věku zas její otec, jehož zásluhou byly vytvořeny vhodné podmínky pro Mariin intelektuální růst. Díky otcí i babičce a jejich působení v Božkově taktéž Marie postupně získala představu o práci a poslání venkovské inteligence. Přesně tyto okolnosti pomohly Marii Ulčové porozumět stratifikaci plzeňského venkova a s ním spojeným

²⁶ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, životopis z 9. 6. 1951.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ MADEROVÁ, Marie. Zemřela nestorka západočeských muzejníků. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis International, 1999, s. 237.

zvyklostem, což ji potom přivedlo k odbornému studiu regionálního venkovského národopisu.²⁹

1.2.1 ŠKOLAČKA MARIE ULČOVÁ

Marie Ulčová během svého dětství navštěvovala obecnou školu v rodném Božkově, kde vychodila pět tříd. Po jejich dokončení v roce 1936 se rozhodla pro studium plzeňského klasického gymnázia, na kterém se vzdělávala po dobu osmi let.³⁰ Tento krok přispěl k jejímu dalšímu myšlenkovému vývoji, na nějž měli podstatný vliv především středoškolští profesori, se kterými se pravidelně potkávala v rámci vyučovacích hodin, a jiné významné osobnosti, s nimiž se v Plzni setkala. Za ty nejvýznamnější lze označit klasické filology Oldřicha Filipovského a Jiřího Kacerovského, dále Antonína Špeldu, matematika, fyzika a znalce regionální hudební historie, Marii Blechovou, profesorku zpěvu a manželku Oldřicha Blechy, jenž s Marií Ulčovou později sdílel řadu pracovních projektů, nebo například již zmiňovanou češtinářku Vlastu Doubkovou.³¹

Střední školu završila Marie Ulčová 16. května 1944 po úspěšném složení zkoušky z dospělosti.³² Klasické gymnázium dostudovala coby jedna z nejlepších ze třídy. Sami profesori hovořili o Marii Ulčové jako o skvělé studentce, podle slov Antonína Špeldy si výborně počínala třeba v matematice a dle Bohumila Krse uměla rovněž hezky malovat. Vedle malování ji lákalo také divadlo, recitování a především ji bavila literatura.³³ Čeština, literatura a četba vůbec byly její velikou láskou, proto nikoho nepřekvapí, že na jejím maturitním vysvědčení se z českého jazyka objevila výborná známka. Toto hodnocení však navíc doplnilo zvláštní uznání za zdařilou literární činnost, Marii Ulčové se podařilo zvítězit v několika domácích literárních soutěžích a v roce 1942 vyhrála první cenu ve velké literární studentské soutěži. Tato vítězství ale nebyla jediným Mariiným úspěchem, tiskem vyšly totiž také některé básně z její sbírky, kterou v době svých studentských let napsala.³⁴

Když byla Marie ještě dítě a přemýšlela nad tím, jakému povolání by se ráda jednou věnovala, uvažovala nad učitelskou dráhou a možností následovat svého otce. Tuto myšlenku však Marii

²⁹ VEJVODA, Zdeněk. *Plzeňsko v lidové písni: antologie historických zápisů hudebního folkloru 19. a 20. století*. 1. vyd. Praha: Folklorní sdružení České republiky, 2011. ISBN 978-80-904937-2-8. s. 132.

³⁰ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, osobní list z 27. 6. 1949.

³¹ Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. In: *Minulostí Západočeského kraje XXI*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1985, s. 188.

³² Archiv města Plzně, Československé státní gymnázium, i. č. 11282, maturitní protokol z roku 1943/1944.

³³ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA1, SINE, Ulčová Marie, Josef Brand: pro hudební redakci Českého rozhlasu v Plzni z června 1995.

³⁴ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, žádost o změnu místa z 14. 11. 1945.

vymluvil právě její otec, a nakonec se tak vydala jiným směrem.³⁵ Po maturitě si ale nemohla vybírat, poněvadž ještě stále probíhala druhá světová válka, na další studium musela tudíž v té době zapomenout. Když válka skončila a znovu se otevřely vysoké školy, začala Marie Ulčová od roku 1947 studovat na Katedře národopisu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Zpočátku však nebyla pevně rozhodnuta, na jakou školu se přihlásit. V rámci Univerzity Karlovy nejprve uvažovala o Právnické fakultě nebo Katedře českého jazyka Filozofické fakulty, kde si chtěla zapsat obor filologie.³⁶ Ve finále se přeci jen etnografie stala její definitivní volbou, a mohla tedy zahájit dálková studia. Nebylo to však vůbec snadné, jelikož už dávno pracovala a tehdy neexistovaly žádné úlevy, takže musela zvládat zároveň školu i zaměstnání. Do Prahy dojížděla na přednášky odborných etnografů docentky Drahomíry Stránské a profesora Karla Chotka, kteří jí prostřednictvím konzultací pak radili při psaní závěrečné práce. Za téma si nemohla zvolit nic jiného než rodný Božkov, obhajovala tak práci s názvem *Božkov: vývoj lidové kultury na plzeňské vsi v druhé polovině 19. století*. V jejích třech částech zkoumala hospodářské a sociální poměry, hmotnou kulturu a duchovní tradici, pokusila se přiblížit vývoj Božkova, a to od nejstarších dob až po konec 19. století.³⁷ V roce 1952 završila studia úspěšným složením závěrečné zkoušky, získala titul PhDr. a „po absolvování se stala první graduovanou etnografkou Národopisného muzea Plzeňska, v té době jedinou v kraji“.³⁸

1.3 PRACOVNÍ LÉTA A POZDNÍ VĚK

Dne 1. června 1944 byla Marie Ulčová totálně nasazena do firmy Lekov v Blovicích. Do této továrny na elektrostroje nastoupila na pozici administrativní úřednice a na starosti měla především vyřizování korespondence. Práci vykonávala až do 15. června 1945, do 8. září pak vypomáhala v zemědělství, konkrétně na sklizni obilí. Po splnění této národní povinnosti se rozhodla požádat o udělení úřednického místa na Magistrátu města Plzně.³⁹ Této žádosti bylo vyhověno a přesně o měsíc později mohla přestoupit do aprovizační kanceláře. Ve vyživovacím a zásobovacím úřadu byla přiřazena do textilního oddělení, kde dostala za úkol vydávat

³⁵ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA1, SINE, Ulčová Marie, Josef Brand: pro hudební redakci Českého rozhlasu v Plzni z června 1995.

³⁶ MADEROVÁ, Marie. Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. *Plzeňský deník*. 11. 8. 1995, s. 11.

³⁷ ŠTORKOVÁ, Nela. Marie Ulčová a její příspěvek k západočeskému muzejnictví. *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, roč. 56, č. 1, s. 15 [cit. 9. 2. 2021]. ISSN 1803-0386. Dostupné z:

https://publikace.nm.cz/file/b41d007b5b22ff7dedb2e9a0b8a10446/20191/joinPdf_8f93a55fed153a878d1c4b2f649a01ad.pdf

³⁸ MADEROVÁ, Marie – FIRSTOVÁ, Zdeňka. Společné výročí. PhDr. Marii Ulčové k pětadesátinám. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 87.

³⁹ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, žádost o místo z 8. 9. 1945.

obyvatelům tzv. šatenky.⁴⁰ Toto zaměstnání, jež získala Marie zejména díky přímluvě svého strýce, ji však příliš nenaplňovalo, ba spíše naopak. Sama často vyprávěla o byrokratismu, se kterým se zde setkávala, a o kolezích zneužívajících svého postavení při rozdělování poukázek na potraviny a ošacení.⁴¹ Proto, když se ještě v roce 1945 uvolnilo místo v Národopisném muzeu Plzeňska, tak ani na chvíli nezaváhala a okamžitě této příležitosti využila. Tehdy vůbec netušila, že tak započala své dlouhodobé působení v muzeu trávající nakonec více než čtyřicet let.⁴² Do instituce nastoupila Marie Ulčová přesně 20. listopadu 1945.⁴³ V říjnu roku 1946 se však na krátkou chvíli vrátila znovu do vyživovacího a zásobovacího úřadu, kam byla ze služebních důvodů z muzea na přechodnou dobu přeložena. Toto provizorium ale trvalo skutečně jen krátce a již o měsíc později mohla opět zaujmout své místo v muzeu, které už nikdy až do odchodu do důchodu neopustila.⁴⁴ V následujících letech se Marie Ulčová zabývala etnografií a výzkumy, muzeu přispívala svými vědeckými studiemi. V roce 1963 jí k tomu navíc přibyla další povinnost, neboť po penzionování Ladislava Lábka převzala jeho funkci a stala se hlavou tehdy už pouze samostatného oddělení národopisu připojeného k Západočeskému muzeu v Plzni.⁴⁵ Dne 14. listopadu 1968 se ještě k tomu jako vedoucí postavila do čela skupiny společenskovědních oborů tohoto muzea a zároveň byla dosazena na pozici zástupkyně jeho ředitele pro společenskovědní obory.⁴⁶

Marie Ulčová si i po vystudování školy v průběhu let nadále rozšiřovala své vědomosti a získávala nové odborné znalosti prostřednictvím různých kurzů, zkoušek a školení. V letech 1949 a 1950 se například zúčastnila dvoudenního knihovnického kurzu. Absolvovala také seminář zaměřený na sběratelství národopisu, který se konal v roce 1952.⁴⁷ V roce 1973 obdržela rovněž osvědčení o úspěšném dokončení školení pro profesionální pracovníky kulturních zařízení.⁴⁸ O rok později byla odborem kultury Krajského národního výboru v Plzni

⁴⁰ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, schválení Marie Ulčové do vyživovacího úřadu z 27. 9. 1945.

⁴¹ MADEROVÁ, Marie. Zemřela nestorka západočeských muzejníků. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis International, 1999, s. 237.

⁴² ULRYCHOVÁ, Marta. Badatelský odkaz Marie Ulčové. *Spektrum*. 1998, v. 2, roč. 1, s. 6.

⁴³ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, služební přeložení Marie Ulčové z 1. 12. 1945.

⁴⁴ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, osobní výkaz pro smluvní úředníky, služební přeložení ze 4. 10. 1946.

⁴⁵ MADEROVÁ, Marie. Jubileum etnografky. *Nová pravda*. 10. 8. 1990, s. 5.

⁴⁶ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, rozhodnutí o zařazení pracovníka na funkční místo a stanovení mzdy a dodatek k rozhodnutí o zařazení pracovníka z 14. 11. 1968.

⁴⁷ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, převodový list pracovníka pro stanovení tarifní třídy a výše platu podle výnosu MK ČSR z 14. 9. 1977.

⁴⁸ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, potvrzení o předání osvědčení o absolvovaném kurzu z 5. 12. 1973.

jmenována členkou komise pro posuzování hodnoty starožitných předmětů při pobočce Společnosti přátel starožitností v Plzni.⁴⁹ Po vzoru svého otce se také zapojila do politického dění a vstoupila v Božkově do Komunistické strany Československa.⁵⁰

Marie Ulčová svou kariéru v Národopisném muzeu Plzeňska završila v roce 1988 poté, co ji vedení Západočeského muzea v Plzni poslalo na zasloužený odpočinek.⁵¹ Loučení pro ni však bylo velmi náročné a své pracoviště opouštěla nerada. Na druhou stranu získala o trochu více času na některé své odborné a kulturní aktivity, jimž se i po odchodu z muzea nadále věnovala. I poté třeba stále pokračovala v přednáškové činnosti a podílela se na několika besedách, díky kterým přiblížila veřejnosti různá odborná témata. V roce 1984 byla její práce oceněna titulem zasloužilého pracovníka kultury, který jí předal osobně ministr kultury Milan Klusák,⁵² další pocty se jí dostalo roku 1995, kdy v době oslav sedmi set let města Plzně získala jako symbol uznání za celkový přínos muzeu a užitek v kultuře od primátora Zdeňka Proška Pečet' města Plzně.⁵³

Začátkem února 1998 skončila Marie Ulčová kvůli zdravotním potížím v nemocnici. Přestože se brzy cítila zase o něco lépe a těšila se na návrat domů ke svým plánům a rozpracovaným materiálům, své nemoci nakonec podlehla. Marie Ulčová zemřela 17. března 1998 v Plzni ve věku sedmdesáti dvou let.⁵⁴ Jako vzpomínka na tuto významnou etnografku a muzejnici vznikla pamětní deska, kterou v současnosti najdeme v Plzni na náměstí Republiky v budově, jež je spjata s velkou částí jejího života, a sice v Národopisném muzeu Plzeňska.

⁴⁹ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, dopis vedoucího odboru Miloše Průchy Marii Ulčové o jmenování členkou komise z 29. 4. 1974.

⁵⁰ Archiv města Plzně, Národní výbor města Plzně, odbor pro školství, Ulč Augustin, 143/2, dotazník z 9. 6. 1951.

⁵¹ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, pracovní smlouva z 1. 1. 1988.

⁵² Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, i. č. 17, kart. 1, poděkování za práci v Západočeském muzeu v Plzni z 11. 8. 1985.

⁵³ MADEROVÁ, Marie. Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. *Plzeňský deník*. 11. 8. 1995, s. 11.

⁵⁴ Zemřela PhDr. Marie Ulčová. *Plzeňský deník*. 20. 3. 1998, s. 12.

2 NÁRODOPISNÉ MUZEUM PLZEŇSKA

Národopisné muzeum Plzeňska bylo založeno jako třetí a zároveň poslední z muzejních institucí, které Plzeň mívala. Ještě před tím, než se vůbec začalo o realizaci vize vybudovat tento ústav uvažovat, docházelo už částečně ke sběru a k uchovávání regionálního národopisného materiálu. Již koncem sedmdesátých let 19. století uložilo třeba zdejší městské muzeum výrazné lidové kroje z plzeňského okolí a v osmdesátých letech obstaralo Uměleckoprůmyslové muzeum vcelku solidní sbírku západočeských lidových výšivek. Výsledek těchto snah byl však nedostačující, problém představoval chybějící širší záběr pohledu na kraj, tato muzea totiž nesoustředila svůj zájem na původní prostředí těchto objektů ani na další okolnosti.

To se nicméně změnilo v roce 1895, kdy proběhla slavná pražská Národopisná výstava československá, v jejímž důsledku se všude po Čechách silně rozšířilo sbírání etnografických předmětů, a dokonce se uskutečnily první krajinské výstavy. Vedle krojů a výšivek se ale tentokrát objevovalo už celistvější vesnické prostředí se všemi jeho složkami, včetně krajových zvyků nebo typické hudby. K plzeňské části této akce, o kterou se postaralo Uměleckoprůmyslové muzeum, patřila i skupinová scéna venkovských námluv navržená předním malířem a znalcem plzeňského lidu Augustinem Němejcem. Z Prahy byly poté plzeňské sbírky přestěhovány na několik různých míst po Plzni, a to na půdu obecního dvora, do vojenské pekárny na dnešním náměstí T. G. Masaryka, do zrušeného cukrovaru a do skladu Historického muzea. Získat vlastní prostory vyložené pro národopisné sbírky ještě nějakou chvíli trvalo.⁵⁵

Pro Národopisné muzeum Plzeňska hrají důležitou roli první léta roku 1900, kdy se z Plzně vyvinulo vyspělé město s rozvinutým průmyslem, bohatým společenským životem a s prudce narůstajícím počtem obyvatel. Za výrazným zalidněním Plzně stál příliv pracovních sil do místních továren a podniků, jenže rychlý nárůst populace s sebou přinesl i některá negativa, především bylo potřeba zajistit bydlení pro všechny přistěhovalce. Jako řešení se v takové situaci nabízela výstavba činžovních domů, jež vedla ke stavebnímu rozvoji města, a tím k jeho přeměně v moderní průmyslové centrum. Pro tyto účely muselo ovšem dojít ke stržení mnohých historicky cenných budov, které se pokoušel zachránit obdivovatel a znalec staré Plzně Ladislav Lábek, který byl rovněž vůdčí osobností Kroužku přátel starožitností

⁵⁵ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, K pětasedmdesátce plzeňského národopisného muzea, 11. 9. 1990, s. 1-2.

založeného roku 1909, jehož smysl spočíval právě ve snaze zachovat významné kulturní památky v Plzni.

V roce 1909 se také naskytl vhodná příležitost k záchraně jednoho ze starých plzeňských domů a k jeho následnému využití k muzejním účelům. Jednalo se o Gerlachovský dům v Dřevěné ulici, pojmenovaný podle jeho posledního vlastníka Josefa Gerlacha a určený jakožto neobyvatelný k demolici, k níž ale přičiněním Lábkova Kroužku nedošlo. Dům nakonec o pár let později zakoupilo město s cílem vytvořit v něm vlastivědné muzeum. V roce 1911 se k uskutečnění Lábkova záměru zřídit v Plzni národopisné muzeum ustavila Společnost pro národopis a ochranu památek, která se ihned pustila do sběru budoucích exponátů. K jejich představení veřejnosti došlo poprvé v roce 1912 v Měšťanské besedě v rámci výstavy nazvané *Národopisná výstava Plzeňska*, návštěvníci zde mohli vidět ve dvaceti sedmi skříních a v šesti rámech předměty z města i venkova. Do roku 1914 probíhaly stavební přípravy Gerlachovského domu, po jejichž dokončení se postupně mohlo začít s instalací sbírek. Třebaže práci znesnadnila první světová válka a skutečnost, že první ředitel muzea Ladislav Lábek musel narukovat, podařilo se v roce 1915 vše dokončit a alespoň prozatímně přesně na den svatého Václava Národopisné muzeum Plzeňska otevřít.⁵⁶

Lábkova koncepce, již podoba muzejní expozice v podstatě odpovídala, měla v návštěvníkovi vyvolat dojem živého a obydleného domu. Přízemní místnosti muzea byly věnované starým řemeslům, obchodu a zemědělství. První patro sloužilo k seznámení s městskou kulturou, druhé se pak zaměřovalo na kulturu venkova, přiblížit obě oblasti se podařilo pomocí instalovaných dobových domácností. Právě v tomto komplexním pojetí regionu, na základě něhož se muzeum nesoustředilo jen na město, či venkov, nýbrž sledovalo tato prostředí zároveň a ve vzájemných souvislostech, spočíval úspěch Národopisného muzea Plzeňska. Touto zvláštností se muzeum vyznačovalo od svého počátku a díky ní se ve své době stalo tak významným a populárním. Lábek zmíněnou koncepci odůvodnil tím, že „...znázorňuje i hmotný byt obyvatelstva městského, protože mezi kulturou venkovskou a městskou je rozdíl pouze časový, poněvadž často venkov prostě přejímá módu a vkus, která zatím ve městě zastarala, ale arci svérázně ji zpracovává“.⁵⁷ Muzejní expozice byla postupem času obohacena o vzácný mobiliář historické plzeňské lékárny a bohatou sbírku lidových krojů a výšivek, za jejichž nashromážděním stála

⁵⁶ ULČOVÁ, Marie. Muzeum života na Plzeňsku: 75 let Národopisného muzea Plzeňska. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII.* Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 9-10.

⁵⁷ Tamtéž, s. 10.

Lábkova sestra Marie, v roce 1925 se v muzeu kupříkladu nacházelo již více než sedmnáct tisíc exponátů.⁵⁸

S hromadícími se přírůstky se brzy objevil problém spočívající v nedostatečném prostoru k jejich umístění. Společnost pro národopis z toho důvodu usilovala o rozšíření ústavu, zamýšlený plán spočíval ve výstavbě nového samostatného pavilonu na Borech, kam měla být uložena určitá část sbírek. Tento projekt se nakonec neuskutečnil, poněvadž mezitím souhlasila majitelka domu sousedícího s muzeem, paní Jenny Koutecká, s pronájmem přiléhajícího objektu. Celá budova zvaná Chotěšovský dům náleží k velmi cenným stavebním i historickým památkám Plzně. Svě jméno nese podle kláštera v Chotěšově, který dům využíval pro občasné ubytování jeho příslušníků. Ke konci 16. století bylo rozhodnuto o jeho přestavbě, již se ujal mistr Vlach, a přebudování proběhlo v duchu nového italského renesančního slohu. Ve vlastnictví kláštera zůstala budova až do konce 18. století, kdy byla na základě reformy císaře Josefa II. společně s ostatním klášterním majetkem prodána ve veřejné dražbě mydlářskému mistrovi Kouteckému. Právě zmíněný objekt, jež mělo muzeum získat k pronájmu, sloužil jako mýdlárna, a jelikož z něj bylo možné přejít do zadního traktu domu Jenny Koutecké, přirozeně se rozvinula myšlenka připojit a využít k muzejním účelům celý Chotěšovský dům. Věci se ale daly do pohybu teprve až po úmrtí majitelky domu a po jeho předání do správy obce.

Dne 2. února 1931 rozhodla městská rada o jeho věnování Národopisnému muzeu Plzeňska, čímž mohly po přemístění ostatních nájemníků odstartovat definitivní úpravy a dostavba celku. Chotěšovský dům se propojil s Gerlachovským zadními trakty, spojení bylo řešeno chytře ve všech patrech, takže si návštěvník ani nevšiml, že přechází mezi domy. Celou rekonstrukci se podařilo dokončit přibližně v prosinci roku 1932, kdy se nakonec díky nově nabytým plochám, které mělo v té době muzeum k dispozici, navýšil počet výstavních místností celkem na dvanáct, k tomu přibyly navíc jedno moderní skladiště, jedna muzejní dílna a byt pro druhého dozorce. Z dalších jednání s majiteli sousedního domu dědiců Röschových pak vzešla ještě nová kancelář, k jejímuž připojení stačilo probourat dveře.⁵⁹

Náročná léta čekala Národopisné muzeum Plzeňska po okupaci nacistickým Německem v roce 1939, kvůli které se fungování všech muzeí v Plzni výrazně ztížilo. Samozřejmě sešlo

⁵⁸ ULČOVÁ, Marie. Muzeum života na Plzeňsku: 75 let Národopisného muzea Plzeňska. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII.* Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 12.

⁵⁹ LÁBEK, Ladislav. Dobudování Národopisného muzea Plzeňska. *14DENÍK.* Plzeň: Městský úřad, 1993, roč. 11, s. 182.

z některých připravovaných veřejných akcí a oslav, na nichž se muzeum mělo podílet, svou činnost proto muselo zaměřit na práci uvnitř ústavu. Roku 1943 se situace dále zhoršovala poté, co se rozhodlo o sdružení a podřízení všech plzeňských muzeí německé správě, jež byla svěřena do rukou Ulricha Nicolaie. Tato osobnost ani válečná léta nepatří zrovna ke světlým stránkám dějin muzea. Došlo k reorganizaci národopisné expozice, a dokonce ke zrušení některých jejích částí, to se týkalo především prostorů věnovaných zemědělství. Přístup k exponátům nebyl ke všemu vůbec profesionální a manipulace s nimi probíhala nešetrně.⁶⁰ Po osvobození v roce 1945 spolupracovala všechna muzea na obnovení plzeňského muzejnictví a návratu veškerých sbírek zpět do jejich původní podoby, což se zaměstnancům národopisného ústavu podařilo třeba až v roce 1946.

V letech 1945 až 1947 řešili vedoucí pracovníci zásadní otázku, zda muzea v Plzni budou samostatná, nebo jestli se sloučí. Nakonec situaci vyřešil únorový převrat v roce 1948, který přinesl trvalé změny. Dne 8. března 1948 se spojilo do jediného celku s centrálním řízením, společnou administrativou i společnými zaměstnaneckými složkami Historické, Uměleckoprůmyslové a Národopisné muzeum pod názvem Západočeské muzeum v Plzni.⁶¹

2.1 NÁRODOPISNÉ ODDĚLENÍ V ZÁPADOČESKÉM MUZEU V PLZNI

Počátky oddělení národopisu pod záštitou Západočeského muzea v Plzni byly doprovázeny několika nepříjemnostmi způsobenými tehdejší celkovou politickou situací v Československu. Nejenže docházelo k postupnému prověřování všech zaměstnanců, ale také se národopisné oddělení potýkalo s kritikou, a to kvůli jeho odbornému zaměření na městskou kulturu. Ta, jak bylo vyhlášováno, oslavovala buržoazii, což do režimu postaveného zejména na třídě dělníků a rolníků příliš nezapadalo. I proto se přemýšlelo o odstranění sbírkového fondu, jenž se vztahoval k městskému životu, a o přestěhování celé expozice z budovy národopisu, kde měla být nově otevřena expozice feudalismu. Nakonec však k žádným změnám nedošlo, a tak vše mohlo zůstat na svém místě.

V padesátých letech vzešlo na základě závěrů proběhlých celostátních etnografických konferencí stanovení základních úkolů formující se vědy podle sovětského vzoru. Z toho důvodu se v tomto desetiletí plzeňští národopisci zaměřovali především na zachycení

⁶⁰ Západočeské muzeum v Plzni. Historie muzea v základních faktech. In: *zcm.cz* [online]. 24. 7. 2018. 26. 7. 2019 [cit. 9. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/historie>

⁶¹ FRÝDA, František. *Západočeské muzeum v Plzni 1878-2008 = West Bohemian Museum in Pilsen = Das Westböhmisches Museum in Pilsen*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 2008. ISBN 978-80-7247-061-7. s. 11-12.

pronikavých změn v životě vesnice a ve způsobech zemědělské výroby, které vyvrcholily kolektivizací zemědělství a hromadným zakládáním zemědělských družstev. Velká část národopisných muzejních aktivit byla tudíž orientovaná na zemědělskou výrobu a například na přelomu padesátých a šedesátých let se uskutečnily sběry zemědělských nástrojů v oblastech v okolí Plzně, obzvláště na Klatovsku, Radnicku, Plasku, Stříbrsku nebo Nepomucku.⁶²

V první polovině šedesátých let obrátila etnografie svou pozornost na studium průmyslových zón a na horníka jakožto představitele nejproduktivnější sociální skupiny socialistického státu. Národopisné oddělení se tak zaměřilo na oblast hornického Nýřanska, kde byla zaznamenána kupříkladu píseň o nýřanské stávce z roku 1890. Podařilo se taktéž sehnat informace o životě horníků a zachytit vzpomínky několika pamětníků, například bývalého horníka Jana Kůžičky, který žil v hornické kolonii poblíž Dolu Marta.⁶³ Získaný materiál se poté stal základem expozice dělnického hnutí v Západočeském muzeu v Plzni. Během roku 1963 proběhl v okolí Plzně také sběr dokladů lidového odívání z přelomu 19. a 20. století a došlo rovněž k výzkumům lidové výroby. Výsledkem těchto akcí byla výstava *Lidová výroba západních Čech*, která návštěvníkům představila mimo jiné zpracování lnu a vlny, krajkařství, vyšivačství či práci se dřevem a slámou. Celkově lze většinu šedesátých let díky uvolnění poměrů označit za příznivou dobu pro plzeňské národopisné pracoviště.⁶⁴

Události srpna 1968 však nehrály příliš ve prospěch muzea a v následujících letech byla veškerá činnost pod politicko-ideologickou mocí vládnoucí garnitury. V letech 1968 až 1972 byly prostory národopisu sice z důvodu rekonstrukce zastaralé elektroinstalace veřejnosti nepřístupné, všechna práce se musela ale i tak odvíjet od daných ideových záměrů. Silně se politická situace podepsala přímo na expozicích a výstavách, jež musely být po znovuotevření v souladu s ústředními tématy. Jednou z úspěšných se stala třeba výstava *Žena a domácnost* z roku 1980, která se uskutečnila dokonce v Berlíně a Drážďanech.⁶⁵

⁶² ŠTORKOVÁ, Nela. Marie Ulčová a její příspěvek k západočeskému muzejnictví. *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, roč. 56, č. 1, s. 18 [cit. 9. 2. 2021]. ISSN 1803-0386. Dostupné z: https://publikace.nm.cz/file/b41d007b5b22ff7dedb2e9a0b8a10446/20191/joinPdf_8f93a55fed153a878d1c4b2f649a01ad.pdf

⁶³ ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1997. ISBN 80-238-3809-1. s. 66-67.

⁶⁴ ULČOVÁ, Marie. Z práce národopisného oddělení Západočeského muzea v Plzni. *Český lid*. 1965, č. 2, s. 122.

⁶⁵ ULČOVÁ, Marie. Muzeum života na Plzeňsku: 75 let Národopisného muzea Plzeňska. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 17.

Opomenuta nesmí zůstat ani výstava *Dítě – rodina – společnost* konaná v roce 1984 v Plzni, rodina coby základ socialistické společnosti totiž nesměla v muzejní prezentaci chybět.⁶⁶

Zesíleným politickým tlakem se vyznačovala obzvláště druhá polovina sedmdesátých let a léta osmdesátá. V roce 1984 omezila navíc etnografické aktivity rekonstrukce hlavní budovy Západočeského muzea v Plzni, neboť z rozhodnutí jeho ředitele se do už tak zcela naplněných prostor Chotěšovského a Gerlachovského domu nastěhovalo oddělení novodobých dějin a o dva roky později i uměleckoprůmyslové oddělení. V důsledku těchto událostí muselo dojít ke zrušení velmi oblíbené expozice *Život a móda 19. a 20. století*, exponáty byly dočasně přeneseny na místo expozice věnované knihtisku a školství, jež se rovněž před veřejností uzavřela. Tyto přesuny se tak ve finále dotkly tisíce sbírkových předmětů. Pro účely Západočeského muzea v Plzni bylo nutné vyklidit ještě výstavní místnosti, které nabízely návštěvníkům pohled na lékárnu, obchod a počátky průmyslu. Národopisné muzeum zasáhly ale také jiné problémy, havarijní stav střech donutil kupříkladu vedení zavřít několik dalších expozic.⁶⁷

Jelikož v roce 1990 získalo oddělení novodobých dějin své vlastní působiště, uvolnila se část prostor v budově národopisu, a mohla se tedy reinstalovat expozice knihtisku a školství, kterou se podařilo dokončit skutečně velmi rychle. V témže roce byla veřejnosti představena i speciální výstava k sedmdesátému pátému výročí založení Národopisného muzea Plzeňska. Nadto se povedlo pracovníkům muzea zrealizovat vybudování přednáškové síně, kde se tak mohly konat řady přednášek a kulturních akcí. Co se týče sběru národopisného materiálu, soustředili se v této době plzeňští etnografové na textil sedmdesátých a osmdesátých let, nábytek šedesátých let označovaný jako brusel a drobné předměty denní potřeby. Tyto sbírky byly součástí plánovaných výstav *Život a móda*, *Toaletní potřeby*, *Hračky našich předků*, *Kuchyňské potřeby* a výstavy *Posad'te se u nás*, jež představila sedací nábytek od renesance až do devadesátých let. Roku 1991 se pokusili zaměstnanci národopisného oddělení o jeho osamostatnění, tedy o odtržení od Západočeského muzea v Plzni a jeho zařazení pod správu města Plzně. I přes pravdivost argumentu spočívajícího v tom, že se na rozdíl od kolegů ostatních oddělení nezabývají celým západočeským regionem, ale zaměřují se přímo na oblast

⁶⁶ ŠTORKOVÁ, Nela. Marie Ulčová a její příspěvek k západočeskému muzejnictví. *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, roč. 56, č. 1, s. 19 [cit. 9. 2. 2021]. ISSN 1803-0386. Dostupné z: https://publikace.nm.cz/file/b41d007b5b22ff7dedb2e9a0b8a10446/20191/joinPdf_8f93a55fed153a878d1c4b2f649a01ad.pdf

⁶⁷ MADEROVÁ, Marie. Současnost a budoucnost národopisného oddělení ZČM. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 19.

samotného Plzeňska,⁶⁸ nebylo požadavku „rehabilitace“ Národopisného muzea Plzeňska vyhověno a jak víme, zůstalo součástí Západočeského muzea v Plzni dodnes.

V současné době probíhá v Národopisném muzeu Plzeňska přestavba a zároveň příprava nových expozic, které by měly být veřejnosti představeny po dokončení rekonstrukce přibližně za tři roky. Ke stálým národopisným expozicím patří *Jak se žilo na Plzeňsku*, která představuje interiéry měšťanských domů z období gotiky, renesance, baroka, empíru, biedermeieru a první třetiny 20. století. Návštěvníci mohou rovněž vidět jako dokumentaci venkovského života dvě lidové světnice s malovaným nábytkem a dvě černé kuchyně z počátku 19. století. Součástí expozice jsou i ukázky lidových krojů z plzeňského regionu, předměty znázorňující lidové zvyky a tradice a fotografie, které zaznamenávají příklady venkovské architektury. Jako zajímavé doplňky lze označit interiér se zařízením plzeňské lékárny z 19. století a jedinečnou renesanční nádvorní lodžii.⁶⁹

2.2 LADISLAV LÁBEK

Ke vzniku a k ukotvení Národopisného muzea Plzeňska přispěl klíčovou měrou především již zmiňovaný Ladislav Lábek, a tak tato část výkladu nemůže jeho osobnost opomenout. Narodil se 27. ledna 1882 v Plzni do rodiny maloobchodníka Františka Lábka a jeho ženy Kateřiny, rozené Ulčové. Ladislav byl jedním ze sedmi potomků Lábkových, z nichž se dospělosti dožili jen čtyři, a to Ladislav a jeho sestry Marie, Božena a Anna. Velkou část svého dětství prožil v Divadelní ulici,⁷⁰ kde se nacházel otcův obchod. Právě zde se často shromažďovali lidé a vedli různé debaty, jež mladý Ladislav s oblibou poslouchal. Už od dětství ho lákaly také kultura a památky, rád poznával zajímavé lidi a prozkoumával spousty nových míst. Velkou inspiraci pro něj představoval otec, jehož se snažil napodobit, a to například ve sběratelství. Ladislav Lábek tak brzy začal vytvářet vlastní sbírky s kamínky, mincemi, brouky, motýly, starožitnostmi a dalšími předměty.⁷¹

Ladislav se hned od brzkého mládí chtěl věnovat humanitním vědám. Neměl však příliš na výběr, jeho otec totiž očekával, že jakožto jediný syn bude pokračovat v započaté rodinné tradici a jednoho dne po něm převezme obchod. To vysvětluje, proč roku 1895 začal studovat

⁶⁸ MADEROVÁ, Marie. Současnost a budoucnost národopisného oddělení ZČM. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII.* Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 20-22.

⁶⁹ Západočeské muzeum v Plzni. Národopisné muzeum Plzeňska. In: *zcm.cz* [online]. 25. 10. 2018. 4. 2. 2021 [cit. 19. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/objekty/narodopisne-muzeum-plzenska>

⁷⁰ Dnešní Riegrova ulice.

⁷¹ ŠMÍDOVÁ, Andrea. *Ladislav Lábek – muzejní dílo* [online]. Plzeň, 2017 [cit. 16. 3. 2021]. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filozofická. PhDr. Jitka Bílková, Ph.D. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/26791/1/Andrea_Smidova_Bakalarska_prace.pdf

na České vyšší obchodní škole v Plzni. Po dvou letech se však rozhodl školu předčasně opustit a již nikdy v budoucnu ji nedokončil, podle jeho studijních výsledků lze ale soudit, že o studium na obchodní škole nejevil doopravdy příliš velký zájem. Tento fakt znamenal pro Lábka jistou nevýhodu, jelikož nikdy nedosáhl nejen středoškolského, nýbrž ani vysokoškolského vzdělání, což mu působilo později problémy s řádným přijetím odbornou veřejností. Jak ale sám tvrdil, dosažený titul by ho pouze okradl o několik let praktické muzejní činnosti.⁷²

Po odchodu ze školy se Lábek vyučil u svého otce v obchodě, praxi pak rozvíjel v několika dalších podnicích v Plzni, Karlových Varech nebo v Praze. Nakonec tak v roce 1909 vstoupil na plzeňskou scénu v roli schopného obchodníka a na Ferdinandově třídě⁷³ si otevřel vlastní papírnický obchod. Nejednalo se však o jen tak obyčejný obchod, běžné školní a kancelářské potřeby nebyly to jediné, co si zde zákazník mohl zakoupit, jelikož Lábek svou pozornost zaměřil taktéž na starožitnosti a umělecký průmysl. Z Lábkovy papírnictví se rychle stalo v podstatě jakési kulturní centrum, které navštěvovalo stále více odborníků, sběratelů, stejně tak však i prostých zájemců. Díky spolupráci se sestrami Marií a Boženou se pak podařilo rozšířit prodejnu ještě o služby zaměřené na šití, prodej a půjčování krojů.⁷⁴ Ladislava Lábka stále zajímala historie i vlastivěda, proto se snažil získat práci v Uměleckoprůmyslovém muzeu Plzně. Tento pokus sice skončil nezdarem, ale po seznámení s činností Společnosti přátel starožitností a Klubu Za starou Prahou ho nadchla myšlenka založit obdobnou organizaci i v Plzni. Z jeho iniciativy tak vznikl v roce 1909 plzeňský Kroužek přátel starožitností, který se o dva roky později přeměnil ve Společnost pro národopis a ochranu památek. Úsilím Ladislava Lábka a této instituce bylo následně vybudováno Národopisné muzeum Plzeňska, jehož prvním ředitelem se právě Lábek stal.⁷⁵

V průběhu svého života se Ladislav Lábek věnoval celé řadě aktivit určených pro veřejnost, pořádal různé výstavy, tematické procházky Plzní, přednášky a vydal také velké množství odborných článků a publikací. Lábek byl rovněž u zrodu několika periodik, například Edice Kroužku přátel starožitností, v níž se zabýval historickými památkami a národopisem Plzně a okolí, nebo Věstníku Kroužku, který v roce 1913 navázal na Edici Kroužku. Obě tiskoviny vycházely Lábkovým nákladem a Plzeňané je měli k dispozici zadarmo, jeho cíl totiž spočíval

⁷² PEŘINOVÁ, Anna. Exploze muničky v Bolevci u Plzně dne 25. května 1917 v korespondenci Ladislava Lábka s rodinou. In: *Minulostí Západočeského kraje XLVI*. Plzeň: Albis International, 2011, s. 328-329.

⁷³ Dnešní Klatovská třída.

⁷⁴ Tamtéž, s. 329.

⁷⁵ MORÁVKOVÁ, Naděžda. *Miloslav Bělohávek a Plzeňská historická škola: cesty plzeňského odborného dějepiscetví*. Část I., (Od počátků do roku 1965). 1. vyd. Plzeň: Ševčík, 2008. Dějiny plzeňské historiografie. ISBN 978-80-7291-202-5. s. 28.

v podnícení zájmu o historii města. Lábková dráha coby editora se naplno rozvinula především po první světové válce, kromě již zmíněného je jeho jméno spojené s vlastivědnou revue Plzeňsko, listu pro vlastivědu západních Čech, řadou Památná místa našeho kraje, časopisem pro mládež Mladá stráž, listem pro mládež, nebo například se Zprávami Společnosti pro národopis a ochranu památek v Plzni.⁷⁶

Manželkou Ladislava Lábka byla o dvacet let mladší Ludmila Křížová, s níž se oženil v roce 1921. Společně vychovávali celkem dvě děti, dcery Bohumilu a Věnceslavu. V roce 1922 se Lábkovi nastěhovali do své rodinné vily, jež patří k jedné z nejzajímavějších staveb v Plzni z počátku dvacátých let 20. století. Postavit dům podle svých představ pomohl Lábkovi jeho přítel Hanuš Zápál, nejvýznamnější architekt Plzeňska první poloviny 20. století.⁷⁷ Ladislav Lábek zemřel 26. května 1970 v Plzni ve věku osmdesáti osmi let.

2.2.1 SPOLUPRÁCE LÁBKA S MARIÍ ULČOVOU

Marie Ulčová a Ladislav Lábek navázali společnou spolupráci v roce 1945 po jejím nástupu do Národopisného muzea Plzeňska. Ulčová měla štěstí, že ředitelem byl právě Lábek, a mohla tak působit a rozvíjet své badatelské schopnosti po jeho boku. Ve finále téměř dvacet let trvajícím pracovní vztah přispěl například k jejímu zdokonalení v odborném působení, díky Lábkovi se rovněž posunula vpřed v oblasti metod práce i směrů dalších činností.⁷⁸ To, že si Ulčová Lábka nesmírně vážila, je patrné třeba z jejího příspěvku věnovaného výročí národopisného muzea, v němž mimo jiné uvedla: „*Nebylo by pro nikoho snadné ani vděčné převzít pracoviště po osobnosti tak mimořádné, jakou byl Ladislav Lábek, a přitom neztratit ani vlastní tvář, nevzdat se vlastního názoru a uplatnění vlastních hledisek a poznatků. Bylo třeba přesvědčit se srovnáváním s jinými muzei o výjimečnosti a ceně toho plzeňského, aby hluboká úcta k vykonávanému dílu předchůdcově překlenula a vyrovnala pochopitelné generační odlišnosti.*“⁷⁹

⁷⁶ MORÁVKOVÁ, Naděžda. *Miloslav Bělohlávek a Plzeňská historická škola: cesty plzeňského odborného dějepiscectví. Část I., (Od počátků do roku 1965)*. 1. vyd. Plzeň: Ševčík, 2008. Dějiny plzeňské historiografie. ISBN 978-80-7291-202-5. s. 29.

⁷⁷ PEŘINOVÁ, Anna. *Exploze muničky v Bolevci u Plzně dne 25. května 1917 v korespondenci Ladislava Lábka s rodinou*. In: *Minulostí Západočeského kraje XLVI*. Plzeň: Albis International, 2011, s. 330.

Život Ladislava Lábka viz další autoři:

BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Ladislav Lábek. *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Praha: Společnost přátel starožitností, 1957, roč. 65, č. 1, s. 46-47.

ČADÍK, Jindřich. Ladislav Lábek. *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Praha: Společnost přátel starožitností, 1946, roč. 51-53, s. 141-144.

⁷⁸ ULRYCHOVÁ, Marta. Blahopřání do Plzně. *Folklor*. 1995, roč. 6, č. 5, s. 277.

⁷⁹ ULČOVÁ, Marie. Muzeum života na Plzeňsku: 75 let Národopisného muzea Plzeňska. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 16.

Je však třeba podotknout, že ale i přesto nebyla spolupráce mezi Marií Ulčovou a Ladislavem Lábkem vždy až tak snadná a nejednou se názorově střetli. Největší problém vycházel patrně z vysokoškolského studia Marie Ulčové, pravidelně totiž musela dojíždět na přednášky do Prahy. Pro Lábků to byl příliš rušný způsob života a navíc ji podle něho připravovalo studium o čas, který měla raději trávit prací v muzeu. Svou roli zde však pravděpodobně sehrál i fakt, že Lábek na rozdíl od Ulčové, své podřízené, nikdy univerzitního vzdělání nedosáhl. Předmětem dalších pracovních sporů se stalo také jejich vědecké zaměření. Jelikož Marie Ulčová pocházela z vesnice, na niž měla jen dobré vzpomínky, směřovala své činnosti v muzeu a bádání většinou k tomuto prostředí. Zato Ladislav Lábek představoval přesný opak, propagoval především zájem o město a jeho složky, proto se i Národopisné muzeum Plzeňska výrazně orientovalo na městský život a kulturu. Je tedy zřejmé, že se Ladislavu Lábkovi nemohlo líbit, když si Marie Ulčová prosazovala, dle Lábkova pohledu na úkor města, zkoumání venkova. A patrně v tom celém sehrála roli i odlišná politická orientace obou plzeňských etnografů: zatímco se Ulčová jako členka komunistické strany neměla problém ztotožnit se stranickým požadavkem na výzkum venkova, Lábkovo konzervativní politické smýšlení bylo v tomto směru diametrálně odlišné.⁸⁰

⁸⁰ Rozhovor s Mgr. Michalem Chmelenským, vedoucím Národopisného muzea Plzeňska, s autorkou dne 9. 2. 2021, záznam v archivu autorky.

3 MARIE ULČOVÁ V NÁRODOPISNÉM MUZEU PLZEŇSKA

Jak již bylo uvedeno, svou novou profesní a vlastně i životní etapu zahájila Marie Ulčová 20. listopadu 1945 poté, co byla přijata do služeb tehdy ještě samostatného Národopisného muzea Plzeňska na místo muzejní administrativní úřednice. Zde jí vedení svěřilo několik důležitých úkolů, například po půl roce působení v ústavu nalezneme na seznamu jejích povinností inventarizaci a konzervaci krojů a výšivek, které tvořily převážnou část muzejních sbírek, a v této práci projevila Ulčová obzvláštní schopnosti. Mimoto jí bylo svěřeno vedení příruční knihovny se třemi tisíci svazky a knihovny Školského muzea s šesti tisíci svazky.⁸¹ Rozsah náplně její práce se ovšem postupně během let rozšiřoval, a to zejména po získání doktorátu v roce 1952. Jako první kvalifikovaná etnografka v muzeu se plně zapojila do odborných činností, vypracovala se na spolehlivou vědeckou pracovníci a erudovanou pokračovatelku a nositelku odkazu Ladislava Lábka.⁸² Kromě již vykonávaných funkcí tak byla později pověřena třeba sběrem etnografického materiálu, v případě potřeby i mimo město, inventarizací sbírek nejen ve vlastním ústavu, nýbrž také v rámci pomoci okresním muzeím třeba v Okresním muzeu v Domažlicích, dále výběrem a přípravou exponátů pro výstavy a jejich následnou instalací. Na starosti měla taktéž odborné posudky při vývozu národopisných předmětů do ciziny a spolupráci s badateli a osvětovými pracovníky, kteří se zaměřovali na všechny otázky týkající se vlastivědy kraje. Kromě toho pořizovala výpisy z odborných publikací a vytvářela katalogy.⁸³

Ještě než se Marie Ulčová postavila do čela Národopisného muzea Plzeňska, postoupila v roce 1961 z pozice kvalifikované badatelky na volné systemizované funkční místo samostatné odborné pracovníce Západočeského muzea v Plzni. Přesto, že se proti rozhodnutí o povýšení odvolala, byla Marie do funkce z určitých úmyslů dosazena. Bez toho by jí nemohli o dva roky později jmenovat vedoucí oddělení, tou se totiž mohla stát pouze v případě, že jí podléhali minimálně tři zaměstnanci, za jejichž práci ručila, čemuž odpovídala právě pozice samostatného odborného pracovníka.⁸⁴

V roce 1963 tedy Marie Ulčová převzala po Ladislavu Lábkovi řízení v té době již národopisného oddělení Západočeského muzea v Plzni. Na postu vedoucí jí kromě kontroly

⁸¹ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, popis prací vykonávaných smluvními úředníky z 3. 7. 1946.

⁸² MORAVCOVÁ, Mirjam. PhDr. Marie Ulčová, 11. 8. 1925. *Český lid*. 1986, roč. 73, č. 2, s. 109.

⁸³ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, žádost o přefazení ze VII. pracovní třídy do třídy VIII. z 3. 6. 1956.

⁸⁴ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, odvolání do rozhodnutí o ustanovení do funkce z 2. 5. 1961.

práce podřízených a dohledu na plnění jejich úkolů přibýlo několik dalších administrativních povinností, musela například vytvářet návrhy ročních plánů a finančního rozpočtu, svolávat provozní porady pracovníků oddělení nebo navrhopat přidělování mimořádných odměn, případně důtek svým zaměstnancům. Samozřejmě odpovídala taktéž za veškerou činnost oddělení a do jisté míry rozhodovala o jeho zaměření, všestranně pečovala o sbírky, nesla odpovědnost za jejich konzervaci, řádné uložení a pravidelnou kontrolu fyzického stavu. Národopisné sbírky soustavně doplňovala a zajišťovala jejich prezentaci veřejnosti na výstavách.⁸⁵

Díky Marii Ulčové zůstala zachována původní koncepce Národopisného muzea Plzeňska vytvořená jejím předchůdcem Ladislavem Lábkem. S Lábkovým pojetím se totiž dokonale sžila a navíc ho s pomocí nových aspektů jednak ve výzkumu v terénu, jednak v prezentaci muzejních sbírek zdokonalila. I přes veškeré potíže, byrokratické a politické zásahy byla schopná obhájit v celé jejich bohatosti nejen stávající sbírky, ale i široký sbírkotvorný program, v praxi národopisných muzeí obecně jedinečný.⁸⁶ Stejně tak se Marii Ulčové podařilo udržet zcela původní evidenční systém sbírkových předmětů, který zavedl Lábek hned v počátcích muzea a který byl již v té době svou úrovní odborného zpracování velmi pokrokový. Proto, když Ministerstvo školství a kultury nařídilo celoplošně jednotný způsob evidence, byla v roce 1983 udělena plzeňskému národopisnému pracovišti jako jedinému výjimka. Plzeňská etnoložka Marta Ulrychová ke zdůvodnění této výjimky uvedla: „*O kvalitě Lábkova systému svědčí možnost jeho dalšího členění podle nárůstu muzejních exponátů, jež odpovídá základním principům programů automatizovaného zpracování dat.*“⁸⁷

Marie Ulčová dokázala také zabránit rozšiřujícím se trendům, jež se projevovaly u novějších výstav, a naopak dodržovala celkovou koncepci Lábkovy expozice, pro kterou používala i vitríny navržené jím samotným. Díky tomu si Národopisné muzeum Plzeňska zachovalo svoji jedinečnou podobu. Během působení Marie Ulčové coby vedoucí plzeňského národopisu bylo instalováno několik jak dlouhodobých muzejních expozic, tak krátkodobých sezónních výstav. Například na začátku sedmdesátých let uskutečnila reinstalaci expozice v historických objektech dvou měšťanských domů. Za zmínku stojí ještě i instalace Okresního muzea v Domažlicích, Muzea J. Š. Baara v Klenčí pod Čerchovem, uspořádání první expozice

⁸⁵ Západočeské muzeum, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, rozhodnutí o zařazení pracovníka na funkční místo a stanovení mzdy z 20. 4. 1968.

⁸⁶ MADEROVÁ, Marie. Zemřela nestorka západočeských muzejníků. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis International, 1999, s. 238.

⁸⁷ ULRYCHOVÁ, Marta. Badatelský odkaz Marie Ulčové. *Spektrum*. 1998, v. 2, roč. 1, s. 6.

plzeňského Pivovarského muzea nebo zrealizování expozice dělnického hnutí v Západočeském muzeu v Plzni, úplně první takového zaměření v západních Čechách.⁸⁸ Tematicky cílené výstavy, kterých bylo za éry Marie Ulčové představeno nespočet, se staly pro práci národopisného oddělení charakteristickými a u návštěvníků velmi populárními. V průměru Ulčová připravovala tři až čtyři ročně, k jedněm z nejúspěšnějších patřily výstavy *Žena a domácnost*, *Krása života*, *Bedřich Smetana* nebo *O životě a díle Julia Fučíka*. Jejich pozitivní přijetí dokazuje také to, že některé z nich se konaly nejen v Plzni, ale rovněž v dalších muzeích Západočeského kraje nebo dokonce i za hranicemi tehdejšího Československa.⁸⁹

Během výkonu své funkce rozšířila Marie Ulčová sbírkový fond na takřka sedmdesát dva tisíc inventárních předmětů. V souvislosti s přibývajícími sbírkovými artefakty se však potýkala se dvěma závažnými problémy. Ten první spočíval, jak jinak, v nedostatečné kapacitě deponitářů, kvůli čemuž bylo možné návštěvníkům představit pouze malou část tak obsáhlého fondu. Marie Ulčová se pokoušela celkové muzejní podmínky zlepšit různými projekty, několik let třeba propagovala vytvoření detašovaných speciálních expozic. Až na pár výjimek se ovšem její návrhy nevydařilo prosadit a zrealizovat. Další potíž, která znesnadňovala činnost národopisného oddělení, spočívala v nízkém počtu muzejních zaměstnanců. Kromě šedesátých let měly po celé období, kdy byla Marie Ulčová vůdčí osobností plzeňského národopisu, totiž sbírky na starosti jen dvě pracovnice, a to bez potřebného zázemí technického personálu.⁹⁰

Práce Marie Ulčové byla oceňována nejen v Plzni. Mirjam Moravcová, jedna z nejvýznamnějších osobností československé etnografie, vědecká pracovnice Ústavu pro etnografii a folkloristiku tehdejší Československé akademie věd v Praze, o ní u příležitosti jejích šedesátých narozenin napsala: „*Pod vedením Marie Ulčové se národopisné oddělení Západočeského muzea v Plzni stalo jedním z nejpřednějších etnografických pracovišť.*“⁹¹ Proto, když v roce 1988 opustila pozici vedoucí pracovnice, to znamenalo velikou ztrátu nejen pro oddělení národopisu, nýbrž pro Západočeské muzeum v Plzni vůbec. Po odchodu Marie Ulčové z ústavu se její pokračovatelkou stala Marie Maderová.⁹²

⁸⁸ MADEROVÁ, Marie – FIRSTOVÁ, Zdeňka. Společné výročí. PhDr. Marii Ulčové k pětadesátinám. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII.* Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 87.

⁸⁹ Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. In: *Minulostí Západočeského kraje XXI.* Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1985, s. 189.

⁹⁰ MADEROVÁ, Marie – FIRSTOVÁ, Zdeňka. Společné výročí. PhDr. Marii Ulčové k pětadesátinám. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII.* Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 87-88.

⁹¹ MORAVCOVÁ, Mirjam. PhDr. Marie Ulčová, 11. 8. 1925. *Český lid*. 1986, roč. 73, č. 2, s. 110.

⁹² ŠTORKOVÁ, Nela. Marie Ulčová a její příspěvek k západočeskému muzejnictví. *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, roč. 56, č. 1, s. 20 [cit. 9. 2. 2021]. ISSN 1803-0386. Dostupné z:

3.1 ODBORNÉ AKTIVITY MARIE ULČOVÉ

Marie Ulčová se etnografii zcela naplno věnovala desítky let, během nichž provedla četné výzkumy a publikovala několik studií. Právem ji lze označit za skutečně schopnou a zodpovědnou badatelku, která při výzkumu dbala na kvalitu, opírala se o důkladné studium archivních pramenů, knih pozůstalostí nebo ikonografického materiálu. Hodně času tudíž trávila v archivech, zejména v Archivu města Plzně, odkud čerpala potřebné podklady ke svým vědeckým pracím. Veškeré prameny dokázala správnou metodou využít a s jejich pomocí lépe poznat a vysvětlit lidovou kulturu Plzeňska.⁹³ Marie Ulčová však nebyla známá jen svým odborným postojem, ale také způsobem, jakým přistupovala k lidem a dostávala se s nimi do blízkého kontaktu. Především se k ostatním nechovala povýšeně a nevnímala doktorský titul jako nějaké privilegium. Vzhledem k tomu, že dobře znala život na venkově a starosti vesničanů, tak naopak k lidem přicházela prostě a upřímně. Nakonec tak snadno získávala vše, co potřebovala vědět a co ji zajímalo. Právě tím se stala jedinečnou a uznávanou etnografkou a svou prací, která v podstatě představovala smysl jejího života, výrazně obohatila český národopis.⁹⁴

Jakožto zkušená výzkumnice patřila Marie Ulčová vedle Ladislava Lábka k významným představitelům plzeňské Společnosti pro národopis a ochranu památek, pro niž přichystala různé přednášky a ve spolupráci s Lábkem zorganizovala několik naučných vycházek po městě. Rovněž přispívala do Zpráv vydávaných každoročně společností, kde se snažila čtenářům přiblížit třeba muzejní práci. Samozřejmě se nejednalo o jediné periodikum, ve kterém publikovala své odborné články, jako příklad dalších tiskovin lze uvést *Život Plzeňska*, *Sborník písní a tanců Plzeňského kraje*, *Československá ethnografie*, *Západočeská vlastivěda – Národopis* nebo *sborník Minulostí Západočeského kraje*.⁹⁵ Za zmínku stojí také vědecký časopis *Národopisný věstník československý*, jehož redakci vedla v padesátých letech.⁹⁶ Úplné počátky publikační činnosti Marie Ulčové v oboru národopisu sahají však až do roku 1948, kdy v projevu *Několik slov o požadavcích, které na nás klade současné zaměření národopisného studia* definovala národopisce a jeho povinnosti z nového pohledu. Ve svém

https://publikace.nm.cz/file/b41d007b5b22ff7dedb2e9a0b8a10446/20191/joinPdf_8f93a55fed153a878d1c4b2f649a01ad.pdf

⁹³ Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. In: *Minulostí Západočeského kraje XXI*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1985, s. 189.

⁹⁴ BLÁHA, Zdeněk. *Můj život s lidovou muzikou*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 2017. ISBN 978-80-7211-524-2. s. 83.

⁹⁵ Západočeské muzeum v Plzni, spisovna, osobní spis, Ulčová Marie, žádost o přefazení z dosavadní VII. pracovní třídy do VIII. třídy z 3. 7. 1956.

⁹⁶ ŠTORKOVÁ, Nela. *Marie Ulčová*. Příspěvek k dějinám Národopisného muzea Plzeňska. XV. běh, školní rok 2016/2017. Škola muzejní propedeutiky. s. 5.

příspěvku upozornila mimo jiné na důležitost intenzivního sběru a zdůraznila, „*aby národopisci sebrané věcné doklady naší lidové kultury donucovali promluvit, totiž aby si je neustále promítali do života a hledali za nimi člověka, který je vytvořil*“.⁹⁷

Badatelský zájem Marie Ulčové můžeme rozdělit do několika základních tematických okruhů. V rámci prvních výzkumů studovala kromě rodné obce Božkova také folklór na Stříbrsku, kde se především soustředila na obec Sulislav. Významnou oblastí, kterou se zabývala, byla také plzeňská škodovácká kolonie Karlov. Další rovina bádání Marie Ulčové se týkala lidového odívání a plzeňské svatby. Za zmínku stojí rovněž zájem Ulčové o osobnost Elišky Krásnohorské a její plzeňské působení. Velké množství rozpracovaných materiálů však Marie Ulčová nestihla dokončit, plné zásuvky připravených podkladů pro další práce se tak staly po její smrti součástí fondu Západočeského muzea v Plzni.⁹⁸

3.1.1 BOŽKOV

Ve výzkumné činnosti Marie Ulčové hrál velmi důležitou roli její rodný Božkov. Jedná se o jedno z prvních témat, kterým se vůbec zabývala, zároveň se k němu ale v průběhu svého bádání opakovaně vracela. Důvod, proč se o Božkov Marie Ulčová zajímala v podstatě celý život, vychází nejspíš z radostných vzpomínek na dětství a z celkově kladného vztahu k vesnici i k místním lidem. Znalost každodenního života na vsi a dobrá pověst vybudovaná jejím otcem a její babičkou představovaly navíc jisté výhody. Tyto okolnosti totiž napomohly k lepší spolupráci s božkovskými obyvateli, kteří Ulčové ochotně poskytovali potřebné informace, jež by se badatelům odjinud ani nepodařilo získat.

Božkovu se Marie Ulčová věnovala již ve své kvalifikační práci *Božkov: vývoj lidové kultury na plzeňské vsi v druhé polovině 19. století* z roku 1952, v níž sledovala vývoj zdejší lidové kultury, zaměřila se na lidové oděvy, zvyky a tradice, ale třeba i na božkovskou školu a další stavby. Práce byla hodnocena velmi kladně, a to nejen ve své době, ale i v následujících letech. Podle historiků a etnografů jde o značně kvalitní studii, která tehdy přinesla nový pohled na sociální jevy příměstských obcí. Výsledky své práce pak Marie Ulčová shrnula do přednášky konané v roce 1952. Při této příležitosti ji Fridolín Macháček, muzeolog, archivář a historik působící v Plzni, uvítal slovy: „*Konečně etnograf, který myslí a pracuje historicky*“.⁹⁹

⁹⁷ Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. In: *Minulostí Západočeského kraje XXI*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1985, s. 188.

⁹⁸ MADEROVÁ, Marie. Zemřela nestorka západočeských muzejníků. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis International, 1999, s. 240.

⁹⁹ Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. In: *Minulostí Západočeského kraje XXI*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1985, s. 188.

Ve výzkumu zmíněných příměstských obcí a jejich vývoje v důsledku přeměn sociální struktury Ulčová nadále pokračovala, soustředila se především na poválečné období a s ním spojené zakládání jednotných zemědělských družstev. Tyto změny pozorovala právě na svém rodném Božkově, kde v rámci úkolu, kterým ji pověřilo Ministerstvo kultury, zahájila intenzivní průzkum. Výsledkem byla v roce 1987 publikovaná studie *Současné změny obytných zemědělských usedlostí v příměstské vsi Božkově*.¹⁰⁰

Marie Ulčová se Božkovem zabývala ještě také v jiné souvislosti. Ve spolupráci s hudebním skladatelem a sběratelem lidových písní Oldřichem Blechou a znalcem plzeňského nářečí Karlem Rodinou se na počátku svého působení v Národopisném muzeu Plzeňska snažila zachytit v jednotlivých příměstských obcích kolem Plzně místní dobové písně. Získané zápisy, vedle Božkova především z Bukovce, Újezda, Koterova a Doubravky, následně využili k vytvoření písňového repertoáru.¹⁰¹ S Božkovem se taktéž setkáváme v knize *Moji milí, drazí*, kterou Marie Ulčová vydala v závěru svého života.

3.1.2 SULISLAV

Padesátá léta Marie Ulčové v Národopisném muzeu Plzeňska charakterizují výzkumy lidové tradice na Stříbrsku. Marii Ulčovou a její kolegy, s nimiž projekt sdílela, zajímal na Stříbrsku především sulislavský národní ostrůvek, enkláva české menšiny v národnostně smíšeném území s většinou obyvatelstva německé národnosti.¹⁰² Do Sulislavi podnikli několik studijních výprav, při nichž během rozhovorů se zdejšími obyvateli zapisovali lidové písně a zvyky. Jeden ze zájezdů se uskutečnil v červenci roku 1950 a vedle Marie Ulčové se ho zúčastnili Milada Suchá, Oldřich Blecha a Jan Bareš. Členem týmu byl ještě František Svoboda, ředitel sulislavské školy, bez jehož pomoci by nebylo možné akci vůbec zrealizovat, účastníkům výpravy poskytl ubytování a po celou dobu je doprovázel při návštěvách místních pamětníků. Jelikož se zabýval sulislavskými lidovými písněmi, byl i on sám cenným zdrojem informací.¹⁰³ Marie Ulčová se do Sulislavi vydala znovu v říjnu roku 1951, tentokrát s ní však jel pouze Jan Bareš a její otec Augustin Ulč, Oldřichu Blechovi cestu znemožnily zdravotní potíže. Tento průzkum byl poněkud úspěšnější, podařilo se totiž zaznamenat čtrnáct lidových písní, text jednoho popěvku a několik písní z okolního Vranova. Zároveň Marie Ulčová zapsala sulislavské zvyky při narození dítěte, při křtu, také při svatbě a pohřbu.¹⁰⁴ Zkoumání Sulislavska

¹⁰⁰ ULČOVÁ, Marie. Současné změny obytných zemědělských usedlostí v příměstské vsi Božkově. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie III*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1987, s. 137-150.

¹⁰¹ ULRYCHOVÁ, Marta. Blahopřání do Plzně. *Folklor*. 1995, roč. 6, č. 5, s. 277.

¹⁰² ŘEHÁČEK, Karel. *Češi a Němci na jihu západě Čech 1880-1938*. Plzeň 2002, s. 82-83.

¹⁰³ Archiv města Plzně, literární pozůstalost, Oldřich Blecha, LP 421/94.

¹⁰⁴ Archiv města Plzně, literární pozůstalost, Oldřich Blecha, LP 421/100.

bylo obecně pro etnografy přitažlivé, a to z důvodu vývoje obce v 19. a 20. století, kdy byla vystavena germanizačním snahám a po roce 1938 po Mnichovské dohodě byla jakožto oblast spadající do Sudet připojena k Třetí říši. Dopad těchto událostí komentoval i Oldřich Blecha po průzkumu v Sulislavi v roce 1950: „*Zdá se mi, že v obci vládne jakási zatrpklost vztahující se jednak k době minulé i k době odsunu. Přílišné lpění na tyto doby zabraňuje živějšímu proniknutí pokrokových názorů dneška.*“¹⁰⁵

3.1.3 KARLOV

Na základě Lábkova pojetí se Národopisné muzeum Plzeňska již od svého založení zabývalo taktéž životem a kulturou městských vrstev, což se promítlo i do badatelské činnosti Marie Ulčové. V osmdesátých letech obrátila svou pozornost na plzeňskou dělnickou kolonii Karlov a detailně zpracovala historii jejího vzniku. Svou studií o Karlovu navázala na záchranný výzkum před plánovanou demolicí, k níž i tak ve druhé polovině osmdesátých let došlo. Tato městská čtvrť, kterou nechaly v těsné blízkosti továrny postavit na počátku 20. století Škodovy závody, zajišťovala bydlení pro více než tři tisíce lidí.¹⁰⁶

Od druhé poloviny 19. století představovalo Plzeňsko jedno z významných strojírenských center, a to především díky podniku Emila Škody, který měl výrazný podíl na urbanizaci Plzně a silně ovlivňoval zaměstnanost po celou dobu 20. století. V důsledku nově přichozích pracovních sil na konci 19. století a začátku 20. století však musela Plzeň řešit nedostatek ubytovací kapacity pro ně. Bytové podmínky byly v Plzni dokonce k roku 1919 označeny za nejhorší v Čechách. Veliký problém představovala zejména přelidněnost bytů, zpravidla obývaly jednu místnost čtyři a více osob. Když v roce 1909 začali pracovníci mostárny ve Škodových závodech protestovat proti špatným sociálním podmínkám, propagoval syn Emila Škody Karel, po němž pak Karlov získal své jméno, politiku založenou v podstatě na výměně výhodného dostupného bydlení, účasti na penzijním pojištění a podobně za loajalitu svých zaměstnanců. Vedení podniku se tak rozhodlo vybudovat vlastní dělnickou kolonii, díky čemuž navíc získalo kontrolu nad svými zaměstnanci. K tomuto účelu byly získány na území obce Skvrňany pozemky sousedící ze severní strany přímo s areálem továrny. Jelikož se ale zástupci Skvrňan snažili stavbu znemožnit, byly zakoupeny náhradní pozemky, jež se nacházely na jižní straně podniku a patřily do katastru města Plzně. Od června roku 1910

¹⁰⁵ Archiv města Plzně, literární pozůstalost, Oldřich Blecha, LP 421/94.

¹⁰⁶ MADEROVÁ, Marie – FIRSTOVÁ, Zdeňka. Společné výročí. PhDr. Marii Ulčové k pětadesátinám. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII.* Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 88.

až do roku 1913 probíhaly výstavby čtyř typů domů.¹⁰⁷ V závěru druhé světové války byly ovšem některé karlovske budovy příliš poničeny nálety, a tak je v roce 1949 namísto oprav čekalo stržení. Město navíc nechávalo čtvrť postupně upadat, a poněvadž se od šedesátých let hojně rozšířilo budování nových sídlišť, byl Karlov odsouzený k zániku. V roce 1980 se zahájila likvidace této škodovacké kolonie, která definitivně skončila o sedm let později.¹⁰⁸

Marie Ulčová s použitím pramenů z Archivu města Plzně i Podnikového archivu Škoda sepsala studii *Karlov. Historie vzniku škodovacké dělnické kolonie v Plzni*, jež vyšla v roce 1983 ve speciální edici Ústavu pro etnografii a folkloristiku Československé akademie věd Etnografie dělnictva 10. V práci popsala všechny okolnosti, které stály za vznikem Karlova, a to včetně sporu o pozemky mezi Škodovými závody a obcí Skvrňany.¹⁰⁹ Vedle toho se věnovala blíže jednotlivým typům domů, jejich rozlohám nebo výši měsíčního nájmu. Součástí bádání Marie Ulčové bylo rovněž zaznamenávání konkrétních nájemníků podnikových bytů i s jejich veškerými údaji.¹¹⁰

3.1.4 DALŠÍ VÝZKUMY

Trvalou pozornost si ve vědecké práci Marie Ulčové získala historie odívání. Počátky jejího zájmu o módu můžeme pozorovat již v roce 1948, kdy pro Zprávy Společnosti pro národopis a ochranu památek v Plzni sepsala článek *Móda revolučního období kolem roku 1848*.¹¹¹ Především se však soustředila na kroj a lidové oděvy vůbec, jimiž se zabývala i ve stati *Lidový kroj z Plzeňska v proměnách času* z roku 1974. Ve svém příspěvku sledovala jednotlivé vývojové fáze ženského i mužského plzeňského kroje, a to s pomocí jeho nejstaršího popisu zaznamenaného Procházkou z křimického panství, dále s využitím popisu proměn kroje z chrástecké školní kroniky a výkladů Jakuba Škardy a Františka Rádla z Dýšiny. Marie Ulčová všechny údaje uvedla v časové posloupnosti, aby bylo jasně patrné, v jak dlouhých časových intervalech venkovské oblečení následovalo městskou módu. Poměšťování lidového kroje, které na Plzeňsku pravděpodobně urychlilo těsnější soužití města s jeho venkovským okolím, je zde taktéž zmíněno. Významným pramenem se pro Marii Ulčovou staly rukopisné odpovědi

¹⁰⁷ BURZOVÁ, Petra Lupták et al. *V Plzni na Karlově: katalog k výstavě, 1.10.-30.11.2013, Národopisné muzeum Plzeňska*. 1 vyd. Plzeň: Katedra antropologie, Fakulta filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, 2013. ISBN 978-80-261-0314-1. s. 21-35.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 113-114.

¹⁰⁹ MADEROVÁ, Marie. Zemřela nestorka západočeských muzejníků. In: *Minulosti Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis International, 1999, s. 239.

¹¹⁰ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, i. č. 103, kart. 10, Karlov – soupis nájemníků, 10. 3. 1981.

¹¹¹ Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. In: *Minulosti Západočeského kraje XXI*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1985, s. 188-189.

na dotazníky z dob příprav Národopisné výstavy československé v Praze roku 1895 a rozsáhlý obrazový materiál.¹¹² Vývojem lidového oblečení se Marie Ulčová zabírala také ve studii *Plzeňské střelecké terče jako doklad odívání z konce 18. století* z roku 1980. K jejímu sepsání využila soubor plzeňských střeleckých terčů zobrazujících jak měšťanské, tak lidové odívání, a pozůstalostní inventáře v archivech. Svým výzkumem tak podložila dosavadní teoretické znalosti o vývoji plzeňského lidového kroje konkrétními fakty, nahlédla do kulturních dějin Plzně a Plzeňska a rozebrala spojitost mezi oděvy z městského a venkovského prostředí.¹¹³ Marie Ulčová ovšem nestudovala pouze plzeňské lidové oblečení, ale například i chodské, na které se zaměřuje příspěvek z roku 1987 s názvem *Dětské a dívčí oblečení na Chodsku*, v němž shrnuje vývoj a podobu dětských a dívčích oděvů mezi lety 1940 až 1962. Poukazuje zde mimo jiné také na přínos řady malířů, kteří ve svých obrazech zobrazovali chodské děti i dospívající dívky, a nabídli tak lepší pohled na jednotlivé části oděvů a zejména na jejich barevnost. Doklady oblékání se nacházejí také ve fotografiích, Marie Ulčová ale poukazuje na jejich výskyt až ke konci 19. století a obzvláště ve století následujícím. Podstatná je i zmínka o zachované kolekci dívčích chodských šatů z let 1940 až 1962, která se našla v Chrastavicích u Domažlic. Šaty pro svou dceru ušil Josef Bufka, chodský krojový krejčí, a v závěru práce uvádí autorka soupis těchto šatů.¹¹⁴

Lidový oděv souvisí i s další oblastí, jíž se Marie Ulčová zabývala, a sice s plzeňskou svatbou. Zkoumala fáze příprav i samotný průběh, ale také nevěstu, její výbavu a ošacení. Kroje selských nevěst srovnala se svatebním šatem městských dívek, u nichž sledovala například také barvu látky, neplatil totiž předpis vdávat se v bílém.¹¹⁵ Svatbu na venkově přiblížila především ve stati *Selská svatba z Plzeňska* z roku 1974, jež obsahuje její nejstarší popis. V roce 1836 se v Praze připravoval při příležitosti korunovace Ferdinanda I. a jeho choti Marie Anny velkolepý slavnostní průvod, který měl být sestaven ze zástupců všech českých krajů. Plzeňský kraj reprezentovala selská plzeňská svatba, právě k tomuto účelu byl důkladně vylíčen její celý průběh se všemi prvky. Informace o přípravách Plzeňského kraje na slavnost čerpala Marie

¹¹² ULČOVÁ, Marie. Lidový kroj Plzeňska v proměnách času. Příspěvek ke studiu jeho vývojových fází. In: *Minulosti Západočeského kraje XI*. Plzeň: Archiv města Plzně, 1974, s. 147-156.

¹¹³ ULČOVÁ, Marie. Plzeňské střelecké terče jako doklad odívání z konce 18. století. Příspěvek k vývoji lidového oblečení na Plzeňsku v jeho nejstarší zjištěné fázi a rozbor vlivů městského oblečení na utváření jeho podoby. In: *Minulosti Západočeského kraje XVI*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1980, s. 237-253.

¹¹⁴ ULČOVÁ, Marie. Dětské a dívčí oblečení na Chodsku. Jeho vývoj a jeho podoba v letech 1940-1962. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1987, s. 185-190.

¹¹⁵ ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1998. ISBN 80-238-3011-2. s. 20.

Ulčová ze svazku úřední korespondence. Do své práce také zahrнула pozdější prameny o tradičním svatebním obřadu na Plzeňsku, které zhodnotila a chronologicky seřadila.¹¹⁶

Marii Ulčové byla blízká také literární historie, hudba a emancipační hnutí žen 19. století, z čehož vzešly ve spolupráci s plzeňskou knihovnicí a badatelkou Miladou Suchou dvě stati, pro něž si vybraly osobnost libretistky a básnířky Elišky Krásnohorské. Jedna ze statí *Plzeňská léta Elišky Krásnohorské* z roku 1959 mapuje její sedmiletý pobyt v Plzni, od roku 1867 do roku 1874. Autorky zde pro lepší porozumění uvedly též nástin společenské a kulturní situace v Plzni v šedesátých a sedmdesátých letech. V kontextu s Eliškou Krásnohorskou a jejím bojem za ženská práva zmínily také ženské spolky, založené v Plzni roku 1869, které představovaly novou složku plzeňského společenského života. Opomenuto nezůstalo ani přátelství s Boženou Čechovou, Annou Bayerovou a zvláště s Karolínou Světlou.¹¹⁷ Autorky zobrazily rovněž souhrn činností této básnířky a vše, co ji značně ovlivňovalo, ať už se jednalo o nevyléčitelnou a bolestivou kloubní chorobu, nebo cestu na Šumavu, která se stala zásadním mezníkem v její tvorbě a v ujasnění uměleckých zásad.¹¹⁸ Marie Ulčová a Milada Suchá shrnuly v závěru *plzeňská léta Elišky Krásnohorské* slovy: „...nešlo pouze o epizodu v dlouhém a tolik plodném životě této příkladné ženy, ale je to naopak doba rozhodná pro její další umělecký a lidský růst. Plzeň sama ovšem nemá v tomto růstu výrazný podíl, Krásnohorská se nesžila důvěrněji s jejím prostředím a vystupovala zde spíše nenápadně.“¹¹⁹ Druhá studie, na níž se podílely Marie Ulčová a Milada Suchá, vyšla v roce 1974 pod názvem *Plzeňské počátky libretistické spolupráce Elišky Krásnohorské s Bedřichem Smetanou*. Na základě dopisu, který Eliška Krásnohorská zaslala Karolíně Světlé, doložily počátky spolupráce s Bedřichem Smetanou sahající už do roku 1869, a tím vyvrátily v historických pracích uvedenou pozdější dataci.¹²⁰

¹¹⁶ ULČOVÁ, Marie. Selská svatba na Plzeňsku. Její nejstarší popis z roku 1836 a zhodnocení pramenů pozdějších. In: *Minulostí Západočeského kraje X*. Plzeň: Archiv města Plzně, 1974, s. 147-156.

¹¹⁷ Blíže k nim a plzeňskému ženskému hnutí HUDECOVÁ, Dagmar – ŘEHÁČEK, Karel. *Plzeňské ženy významné, zasloužilé i zajímavé*. Plzeň 2017, 88 s.

¹¹⁸ SUCHÁ, Milada – ULČOVÁ, Marie. *Plzeňská léta Elišky Krásnohorské*. In: *Minulostí Plzně a Plzeňska II*. Plzeň: Archiv města Plzně, 1959, s. 187-215.

¹¹⁹ Tamtéž, s. 214-215.

¹²⁰ SUCHÁ, Milada. *Výstava Plzeň a Bedřich Smetana. Část 2, Scénář*. Plzeň: Státní vědecká knihovna, 1974. s. 47.

4 KULTURNÍ OSVĚTOVÉ AKTIVITY

Marii Ulčovou můžeme zařadit mezi přední plzeňské osobnosti nejen na základě muzejní práce a veškerých vědeckých činností, nýbrž také s ohledem na různorodé aktivity určené široké veřejnosti. Pomocí nich Marie podstatně přispěla k rozšíření zájmu o národopis, podařilo se jí poutavým způsobem seznámit s odbornými poznatky a výsledky vlastních výzkumů posluchače a návštěvníky všech věkových kategorií. Vedle bádání tak zasvětila svůj život přípravě již výše zmíněných výstav a expozic, které se vždy snažila koncipovat přehledně a srozumitelně, aby se i ten nejmladší návštěvník dozvěděl co nejvíce informací. Veliký úspěch sklízely rovněž besedy a přednášky z oboru etnografie a kulturní historie, jejichž počet by se dal jen těžko odhadnout. Ještě jako studentka Univerzity Karlovy přednášela Marie Ulčová například o rodném Božkově, první akce zaměřená na národopisný obraz této plzeňské vesnice proběhla v Západočeském muzeu v Plzni v roce 1951.¹²¹ Mnoho vzdělávacích besed zorganizovala také přímo pro školy, podle reakcí školáků a studentů se vyvedlo třeba povídání z roku 1965 o slávě Plzni a jejích pověstech.¹²² Důvod, proč lidé Marii Ulčovou s nadšením poslouchali, tkvěl v jejích vypravěčských schopnostech, což se projevilo taktéž v její dlouhodobé spolupráci s plzeňským rozhlasem. Ať už se ale jednalo o přednášky či rozhlasové pořady, vždy byla na své mluvené projevy přichystána se stejnou svědomitostí jako na ty psané. Neméně významnou se stala rovněž tvorba popularizačních příspěvků vydávaných kupříkladu v Plzeňském přehledu, Pravdě nebo Plzeňském kulturním přehledu.¹²³

Marie Ulčová hledala možné inovace v prezentaci muzejních sbírek. Tyto pokusy vedly k uspořádání módních přehlídek, které představily typy oblékání v 19. a 20. století. Svůj projekt uskutečnila poprvé 24. listopadu 1963 v budově bývalého Divadla Alfa, kam dorazilo více jak pět set diváků. Jednotlivé dobové módní kousky na sobě předvedly amatérské manekýny za doprovodu mima. Ačkoliv se zpočátku objevily kritiky, že jde jen o ukázkou měšťáckého odívání nekorespondujícího s politickým smýšlením, zdařilo se nakonec přehlídku i její smysl obhájit. Naopak od obecnstva se pořadatelé dočkali výhradně kladných ohlasů, a proto bylo možné celou akci zopakovat, tentokrát si však k její realizaci vybrali prostory zámku Kozel

¹²¹ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, pozvánka na přednášku PhC M. Ulčové o Božkově.

¹²² Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, delegační lístek z 10. 2. 1965.

¹²³ MARTINOVSKÝ, Ivan. Sedmdesátiny Marie Ulčové. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXI*. Praha: Albis International, 1996, s. 215-216.

u Štáhlav a kavárny hotelu Slovan.¹²⁴ Na jednu z těchto přehlídek zvala Marie Ulčová slovy: „*A tak se vlastně po stopách svého předchůdce vracejí na Kozel plzeňští muzejníci, kteří tu teď připravují neobvyklou přehlídku mód posledních dvou století. Kde jinde by se dala najít lákavější a působivější a už hotová kulisa zeleně, květů a slohových staveb přímo stvořená pro vzpomínky a sny. A tak už příští neděli tu můžete potkat postavy, které jako by si byly vyšly na procházku z obrazů starých dob.*“¹²⁵

Značnou roli v profesi Marie Ulčové hrála též obliba loutek, které se snažila veřejnosti zpřístupnit prostřednictvím různých výstav. Umožnila tak návštěvníkům nahlédnout do rozsáhlé sbírky loutek využitých při představeních na plzeňských scénách nebo pro účely domácích rodinných divadélek. Jelikož mělo loutkářství již v té době v Plzni skutečně bohatou tradici, o čemž svědčí působení umělců Josefa Skupy, Karla Nováka či Jiřího Trnky a také výstupy loutkoherců třeba v Divadle Alfa nebo divadle Bouda, usilovala Ulčová o založení muzea věnovaného právě plzeňským loutkám a jejich historii. Ovšem jediné, čeho se jí podařilo dosáhnout, bylo zakoupení cenných loutek Nováků. Přání zřídit samotné muzeum se Marii Ulčové za jejího života nikdy nesplnilo,¹²⁶ vzniklo až v roce 2009 a je součástí Západočeského muzea v Plzni.

4.1 PLZEŇSKÝ ROZHLAS

Mezi nejdůležitější aktivity Marie Ulčové patří přibližně padesát let trvající spolupráce s plzeňským rozhlasem, která se stala neodmyslitelnou součástí a velmi populární složkou jejího života. V tehdy ještě Československém rozhlasu Plzeň začala působit příležitostně od roku 1946 a od roku 1955 pak pravidelně. Účinkování Marie Ulčové ve vysílání ukončila až její smrt v roce 1998. V průběhu let přispívala do několika redakcí, společně s redaktorem Drahomírem Janoutem se podílela na pravidelných pořadech se zemědělskou tematikou určených především pro zemědělce, ale oblíbených i u ostatních posluchačů. Pravidelné relace připravovala také v rámci redakce kultury pro pořad Jiřiny Šťastné pojmenovaný *Zadáno možná právě pro Vás*. Marie Ulčová svými promluvami přiblížila publiku způsob života ve staré Plzni a v oblasti Plzeňska, plzeňskou lidovou hmotnou i duchovní kulturu a kulturní

¹²⁴ ŠTORKOVÁ, Nela. Marie Ulčová a její příspěvek k západočeskému muzejnictví. *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, roč. 56, č. 1, s. 20 [cit. 9. 2. 2021]. ISSN 1803-0386. Dostupné z:

https://publikace.nm.cz/file/b41d007b5b22ff7dedb2e9a0b8a10446/20191/joinPdf_8f93a55fed153a878d1c4b2f649a01ad.pdf

¹²⁵ ULČOVÁ, Marie. Krása a móda. *Pravda*. 24. 5 1964, č. 124, s. 5.

¹²⁶ MADEROVÁ, Marie. Zemřela nestorka západočeských muzejníků. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis International, 1999, s. 239.

historii. Přínosná byla taktéž její činnost pro hudební redakci, vyprávěními obohatila pořady *Špalíček lidových písní*, *Hrají a zpívají Plzeňáci* nebo *Cesty za folklórem*.¹²⁷ Právě tyto relace vytvářela zejména se Zdeňkem Bláhou, s nímž navázala spolupráci poté, co nastoupil na místo folklorního redaktora v roce 1955. Zdeněk Bláha se stal nejen skvělým kolegou Ulčové, ale i jejím blízkým přítelem. Hodně času spolu trávili na vyjížděkách do terénu, při nichž sbírali materiály pro své pořady. Postupně se vydali například na Sulislavsko, do blovického muzea, navštívili proslulé mrákovské vyšívačky sestry Bílkovy, kapelníka Čecha v Žilově na severním Plzeňsku, dudáky na Klatovsku a spousty dalších. Svým povídáním pak Marie předávala dál životní příběhy těchto lidí.¹²⁸ Významné byly rovněž cesty do šumavských vesnic, z nichž se vyvinul cyklus *Cesty za chlebem*. Vyprávění spojená se zajímavostmi z šumavského prostředí byla navíc oživena muzikantskými příspěvky. V roce 1964 se například v rámci tohoto cyklu odvysílala relace o šumavských dechových hudbách, v níž se snažila vylíčit význam válečných vysloužilců pro muziku na Šumavě.¹²⁹

Obsahy všech svých pořadů Marie Ulčová však nejprve pouze vymýšlela, namlouvat je nechávala dlouhá léta nasmlouvané herce. Teprve až počátkem osmdesátých let se i této funkce ujala sama a o tom, že se rozhodla správně, není pochyb, což mimochodem potvrdil Zdeněk Bláha, podle něhož byl projev Marie Ulčové daleko pravdivější a přesvědčivější.¹³⁰

4.1.1 REAKCE VEŘEJNOSTI

Pořady vytvořené Marií Ulčovou pro rozhlas v Plzni se již od svého prvního přenosu setkávaly jen s pozitivními odezvami a od chvíle, kdy Marie připojila k napsaným zamyšlením i svůj hlas, byly v podstatě jakýmsi tehdejším hitem. Jako skvělou vypravěčku ji vnímali jak kolegové, tak tisíce dalších rozhlasových posluchačů. Jeden ze zaměstnanců Českého rozhlasu Plzeň Vladimír Bernášek o ní napsal: „*Paní doktorku je radost poslouchat. Jednak hodně ví, zná souvislosti, je vtipná a moudrá. K tomu ke všemu má ještě doslova vypravěčský talent. Svým klidným způsobem vyprávění dovede zaujmout i v současné konkurenci písničkových rádií, přestože mluví zvolna, rozvážně, pěknou češtinou a bez berliček anglických výrazů. Snad je to proto, že se ve svém vyprávění doslova dopouští myšlenek a přitom mluví hezky po sousedsku, jako kdyby seděla naproti vám. Až se vám chce nabídnout jí buchtu a kávu. Snad i proto, že používá někdy i téměř starosvětské výrazy, svérázná přirovnání a vůbec je v jejím tónu*

¹²⁷ Plzeňskou etnografku Marii Ulčovou připomene výstava v Božkově. In: *Špalíček* [rozhlasové vysílání]. Pořad připravila VONDRÁČKOVÁ, Michaela. Český rozhlas Plzeň, 19. 3. 2018, 19:04. 26:00 min. Dostupné z: <https://plzen.rozhlas.cz/plzenskou-etnografku-marii-ulcovou-pripomene-vystava-v-bozkove-6934811>

¹²⁸ BLÁHA, Zdeněk. *Můj život s lidovou muzikou*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 2017. ISBN 978-80-7211-524-2. s. 82-83.

¹²⁹ KAPUSTA, Jan. *Dechové kapely, pochod a František Kmoch*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974. s. 201.

¹³⁰ BLÁHA, Zdeněk. *Můj život s lidovou muzikou*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 2017. ISBN 978-80-7211-524-2. s. 83.

a celkovém projevu něco až babičkovsky milého a uklidňujícího.“¹³¹ Již zmíněný Zdeněk Bláha se zase vyslovil o Marii Ulčové takto: „*Pro mne bylo potěšením jí naslouchat, slyšet její rozvážná moudra, svérázná přirovnání a starosvětské výrazy, které dovedla často okořenit milými vtípkami. Inu, byla rozená vypravěčka.*“¹³² Jak přijala neodborná část publika působení Marie Ulčové ve studiu plzeňského rozhlasu, vystihují pochvalné dopisy, jichž během několika let obdržela početně. Ulčovou pravidelně oslovovali nadšení posluchači, aby jí poděkovali za povedená a příjemná vypravování, vyjádřili svůj obdiv nebo ji alespoň pozdravili. V návaznosti na odvysílaná vzpomínková pásma, během nichž se věnovala především Plzni a blízkému okolí, ji pak vždy kontaktovali i rodáci z konkrétních oblastí, kteří ke svým dopisům připojovali vlastní historky z dětství a mládí, taktéž se zmiňovali o místních lidech nebo své rodině a předcích.¹³³ I díky nim se Ulčová dozvíдалa další užitečné informace a získávala nové zdroje rovněž ke své vědecké práci. Mnozí si tato povídání oblíbili natolik, že se na Marii prostřednictvím dopisů obraceli s prosbami, zdali by pro ně přichystala speciální besedy.¹³⁴ Ve všech vzkazech od příznivců Marie Ulčové se ale pokaždé opakovala stejná slova, a sice že její vyprávění jsou laskavá a zároveň moudrá. Jedna z posluchaček napsala přímo: „*Každý Váš pořad jak obsahem, tak i Vaším milým hlasem na mne působí jako pohazení, jako vzpomínka na mládí, které jsem s mými rodiči prožila v Plzni.*“¹³⁵

4.2 MOJI MILÍ, DRAZÍ...

Rozhlasové relace Marie Ulčové si velmi rychle získaly velké množství věrných posluchačů, také proto se zrodil nápad na převedení několika odvysílaných nahrávek do písemné podoby. Vznikla tak publikace vytvořená z textů téměř sedmdesáti pořadů, která vyšla pod názvem *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. Se zpracováním vybraných vyprávění i jejich přípravou k tisku a vůbec s celkovou realizací pomohla Marii Ulčové redaktorka Jaroslava Světlíková. Do rukou čtenářů se hotová kniha dostala v roce 1997, křest s autogramiádou se pak uskutečnil 27. listopadu téhož roku ve vestibulu Českého rozhlasu v Plzni na Borech. Pro podpis a věnování od Marie Ulčové si na konci listopadu přišlo téměř tři sta lidí. Samotnou autorku překvapilo, jak ohromný byl o koupi její knihy zájem, všechny

¹³¹ BERNÁŠEK, Vladimír. Než začnete číst. In: ULČOVÁ, Marie. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. Plzeň: [s.n.], 1997. s. 2-4. ISBN 80-238-3809-1.

¹³² BLÁHA, Zdeněk. *Můj život s lidovou muzikou*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 2017. ISBN 978-80-7211-524-2. s. 83.

¹³³ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, i. č. 23, kart. 2, dopis od Václava Fíny Marii Ulčové ze 17. 5. 1989.

¹³⁴ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, i. č. 17, kart. 1, dopis od Věry Osmíkové a Ilji Karáská Marii Ulčové z 11. 3. 1992.

¹³⁵ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, i. č. 17, kart. 1, dopis od Evy Samcové Marii Ulčové z 12. 7. 1989.

výtisky zmizely z pultů knihkupců takřka okamžitě. Na přání krajanů v Americe a Austrálii zamířilo dokonce pár kusů rovněž do zámoří. Nakonec se knížka Marie Ulčové jakožto bestseller dočkala pokračování, jež volně navázalo na první díl. Dokončení druhého dílu *Moji milí, drazí* a jeho vydání v následujícím roce však musela Jaroslava Světlíková zvládnout již sama bez Marie Ulčové.¹³⁶

První kniha z roku 1997 obsahuje celkem sedmdesát sedm krátkých rádiových příspěvků, pro něž je charakteristické především vzpomínání autorky na dětství a mládí a samozřejmě rovněž na osoby jí blízké. Poměrně často se vrací prostřednictvím různých vyprávění taktéž k rodnému Božkovu. Celá kniha tak umožňuje nahlédnout do života Marie Ulčové a poodkrýt čtenářům její osobnost i jejího národopisného ducha. Právě zájem o národopis je patrný ve všech kapitolách, vždy je totiž začleněna alespoň stručná zmínka o přísloví, říkance, popěvku nebo nějakém obyčeji a lidovém zvyku. Četně jsou zastoupeny výklady rozmanitých pranostik souvisejících se dny svatých nebo konkrétními měsíci a tradice spojené s různými svátky. Marie Ulčová samu sebe mnohdy také označuje za obdivovatelku a vyznavačku krásy a bohatosti jazyka i milovnici četby, což lze jasně vidět v některých kapitolách. Několikrát odkazuje na různé spisovatele a jejich díla či se zabývá různými změnami a problémy v českém jazyce, například: „*Asi už o mně víte, že bezmezně miluji tu naši českou řeč. Je líbezná a tak bohatá a tvárná, že umí všechno do nejmenších nuancí vyjádřit a sdělit. A moc mě zlobí, že nadměrně používáme cizích slov, abychom vypadali vzdělaně a světově.*“¹³⁷ Nechybí ovšem ani povídání, v nichž přibližuje své výzkumy a široké kontakty v rámci regionu i mimo něj. Za zmínku stojí řádky věnované spolupráci Marie Ulčové v padesátých letech s Nadací Josefa Hlávky, v rámci níž se podílela na výstavní a přednáškové činnosti na zámku v Lužanech u Přeštic. Svou zkušenost popsala slovy: „*...to vlastně byla velká pocta pro mě jako pro začínající muzejní pracovníci v takovém prostředí něco podnikat. Přiznám se, že ve mně byla malá dušička, když jsem zasedla, já bezvýznamná etnografka naproti univerzitním profesorům Bohumíru Němcovi, Radimu Kettnerovi, Josefu Cibulkovi, vesměs vědeckým kapacitám světového jména. Já na svou éru spolupráce s Hlávkovou nadací vzpomínám jako na jednu z nejlepších dob své činnosti.*“¹³⁸

¹³⁶ SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. Než začnete číst. In: ULČOVÁ, Marie. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. Plzeň: [s.n.], 1998. s. 1. ISBN 80-238-3011-2.

¹³⁷ ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1997. ISBN 80-238-3809-1. s. 100.

¹³⁸ Tamtéž, s. 29-30.

Ve volném pokračování v podobě druhého dílu z roku 1998 v osmdesáti sedmi rozhlasových promluvách opět Ulčová čtenářům objasňuje různé znaky lidové kultury, přibližuje jednotlivá roční období pomocí lidových průpovědek nebo vykládá všelijaké příběhy. V několika kapitolách se setkáváme také s její milovanou babičkou Barborou, která, jak se dozvídáme, zpívala hudebnímu redaktoru Zdeňku Bláhovi písničky, které zaznamenával a potom vysílal v plzeňském rozhlase. Marie Ulčová v knize vzpomíná na babičku slovy: „...několik těch babiččiných natočili v plzeňském rozhlase, a když je občas zaslechnu, věřte, div mně slzička neukápně“.¹³⁹ V dalším vyprávění promlouvá o babičce takto: „V její posteli a v její náručí jsme proplakávali své dětské bolístky. Byla to zkrátka má zbožňovaná babička. A já bych si nepřála nic jiného, než podědit trošičku z jejich vlastností. Těch nadčasových, těch věčně platných pro každý lidský život.“¹⁴⁰ Na rozdíl od prvního dílu knihy je ten druhý doplněn na konci každého příspěvku datem jeho vysílání. Poslední kapitola *Na svatého Matěje* uvedená v publikaci pochází z února 1998, tedy těsně před smrtí Marie Ulčové.¹⁴¹

Marie Ulčová během svého života sepsala řady studií, které byly otištěny ve vědeckých časopisech i sbornících. Přesto ji mrzelo, že nikdy nevydala žádnou samostatnou odbornou publikaci. Kniha *Moji milí, drazí* byla ale takovým úspěchem, že ve finále spokojenost a radost nejen plzeňských čtenářů pro ni znamenaly mnohem víc.¹⁴² Hodnocení knihy a jejího působení v rozhlase vystihla již po její smrti Jaroslava Světlíková slovy: „*Ohlas na vydanou knihu byl stejně mimořádný, jak mimořádným byla člověkem...Byla osobností, na které se nezapomíná, která bohužel nemá dvojníky. Až opět uslyšíte v éteru milý hlas, plný přesvědčivé naléhavosti, uvěřte, že to nebude vzpomínka, ale vzkaz. Vzkaz Marie Ulčové nám všem, abychom si uvědomili, proč jsme na světě.*“¹⁴³

¹³⁹ ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1998. ISBN 80-238-3011-2. s. 82.

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 6.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 187.

¹⁴² MADEROVÁ, Marie. Zemřela nestorka západočeských muzejníků. In: *Minulosti Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis International, 1999, s. 240.

¹⁴³ SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. Plzeň se jí stala smyslem života. *Mladá fronta Dnes*, 21. 3. 1998, s. 4 (Pro volný čas).

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce si kladla za cíl především vytvořit souvislý a obsáhlý životopis Marie Ulčové a souhrn jejího plzeňského působení. Jelikož se zároveň domnívám, že je v současné době Marie Ulčová neprávem opomíjenou osobností města Plzně a není celkově mezi veřejností známá, snažila jsem se její jméno alespoň trochu zviditelnit. Myslím si, že díky svému odbornému, ale zároveň lidskému přístupu, rozsáhlým výzkumným i osvětovým aktivitám a přípravě rozhlasových pořadů pro tisíce posluchačů by si právem zasloužila být v širším povědomí alespoň plzeňské veřejnosti. Na základě mé badatelské práce mohu potvrdit, že sestavení ucelené biografie Marie Ulčové a přehledu jejích činností přínosných pro město Plzeň jsem úspěšně splnila. Podařilo se mi navíc získat spousty nových informací, ještě nikde nepublikovaných.

Pro vznik této práce bylo důležité, abych nejprve nashromáždila co největší množství pramenů a literatury. Nejdéle mi trvalo nejspíš studium archivních materiálů, navštívila jsem Státní oblastní archiv v Plzni, Západočeské muzeum v Plzni, kde jsem pročetla pracovní i osobní korespondenci, a několikrát jsem bádala v Archivu města Plzně, kde se nachází celkem obsáhlý učitelství spis otce Marie Ulčové. Mnoho času jsem také strávila zkoumáním studií publikovaných Marií Ulčovou a dvoudílné knihy *Moji milí, drazí*. Musím však říci, že díky tomu jsem lépe pronikla do celého tématu a pochopila osobnost a životní osudy Marie Ulčové ve větší komplexnosti. Velmi užitečná pro mě byla zejména vzpomínání Marie Ulčové ve zmíněné dvoudílné publikaci, díky nimž jsem se více seznámila s jejím domovem i s různými zálibami a radostmi.

Již od počátku jsem při psaní své bakalářské práce chtěla využít rovněž orální prameny, mým plánem bylo uskutečnit rozhovor s PhDr. Marií Maderovou, spolupracovnicí a následovnicí Marie Ulčové, taktéž autorkou několika odborných článků o Marii Ulčové. Chtěla jsem se dozvědět nějaké další zajímavosti a zjistit pohled člověka, který Marii Ulčovou osobně znal, na její práci a charakter. Můj záměr se mi však nepodařilo naplnit, jelikož ho znemožnila současná pandemická situace, kvůli níž Marie Maderová ze strachu o své zdraví rozhovor poskytnout odmítla. Nicméně přece jen se mi nakonec podařilo získat některé cenné informace o Marii Ulčové od dalšího jejího nástupce v čele národopisného oddělení Mgr. Michala Chmelenského.

Práci jsem rozčlenila do čtyř hlavních kapitol, které jsem dále rozdělila do několika podkapitol. První kapitolu jsem věnovala detailnímu životopisu Marie Ulčové, následující část jsem zaměřila obecně na Národopisné muzeum Plzeňska a jeho celkovou historii od 19. století, kdy se objevovaly první náznaky možnosti založit národopisný ústav v Plzni, až po přítomnost. Naznačila jsem zde též osobnost Ladislava Lábka a pokusila se vystihnout profesní vztah mezi Lábkem a Ulčovou. Ve zbývajících kapitolách jsem se zabývala úkoly Marie Ulčové v Národopisném muzeu Plzeňska, jejími četnými vědeckými aktivitami a popularizační činností. V závěru jsem popsala její spolupráci s plzeňským rozhlasem a z rádiových relací vytvořenou publikaci. Do příloh práce jsem vložila soupis bibliografie Marie Ulčové a ukázkou jejího rozhlasového vyprávění o životě a zvycích na venkově i v Plzni z cyklu *Cesty za folklórem*.

Přestože jsem se snažila téma osobnosti Marie Ulčové vypracovat z co největšího množství zdrojů a co nejobsáhleji, řekla bych, že by se práce dala ještě rozšířit. Určitě by stálo za to sepsat o této významné etnografce a muzejnici například diplomovou práci. Aktuální bakalářskou práci by šlo doplnit třeba o nové poznatky a další souvislosti získané z mnou plánovaného rozhovoru s Marií Maderovou, který se mi nepodařilo zrealizovat. Hluběji by se mohly dále rozebrat výzkumy Marie Ulčové nebo by bylo zajímavé dohledat další členy rodiny Ulčových, třeba potomky jejího bratra, a sestavit rodokmen.

Na závěr bych chtěla ještě jednou vyzdvihnout práci Marie Ulčové a její přínos jak na poli etnografie, tak kultury. Marie Ulčová své zaměstnání v Národopisném muzeu Plzeňska i všechny aktivity vnímala jako životní poslání. Proto vše, čemu se věnovala, plnila s tou největší pečlivostí a s co nejzodpovědnějším přístupem. Doufám tedy, že má bakalářská práce bude užitečná a napomůže zvýšit zájem o osobnost Marie Ulčové.

RESUMÉ

Svou bakalářskou práci jsem zaměřila na významnou muzejnici a první graduovanou etnografkou v západočeském regionu Marii Ulčovou. Tato vědkyně dlouhodobě působila v Národopisném muzeu Plzeňska, jehož vedení v roce 1963 převzala po Ladislavu Lábkovi. Marie Ulčová se věnovala několika výzkumům, a to zejména zaměřeným na lidovou kulturu. Významná je její rozsáhlá osvětová činnost a spolupráce s plzeňským rozhlasem. Z téměř sedmdesáti rozhlasových pořadů vznikla její kniha *Moji milí, drazí*. Cílem mé práce bylo představit tuto osobnost, vytvořit její souvislý životopis a shrnout veškeré badatelské i kulturní aktivity. Myslím si, že jméno Marie Ulčové není příliš známé a ve spojitosti s Národopisným muzeem Plzeňska si lidé častěji vybaví Ladislava Lábka. Proto jsem chtěla přispět k většímu zviditelnění právě osobnosti Marie Ulčové. Bakalářskou práci jsem sestavila především z archiválií, které se mi podařilo získat z několika plzeňských archivů a muzeí. Dále jsem využila odborné a popularizační texty Marie Ulčové a různá periodika. Práci jsem rozdělila celkem do čtyř hlavních kapitol. V první kapitole jsem zkoumala život Marie Ulčové, následující kapitolu jsem pak soustředila na historii Národopisného muzea Plzeňska a osobnost Ladislava Lábka, který byl zmíněn rovněž ve spojitosti s Marií Ulčovou. Ve třetí kapitole jsem se zabývala lety, jež strávila v Národopisném muzeu Plzeňska, a odborným odkazem Marie Ulčové. V poslední kapitole jsem popsala osvětové a kulturní akce, které uspořádala pro širokou veřejnost, a spolupráci s Českým rozhlasem Plzeň, nakonec jsem věnovala pozornost její první samostatné publikaci. Na závěr bych chtěla znovu vyzdvihnout práci Marie Ulčové a její přínos v oblasti etnografie i kultury. Doufám, že má bakalářská práce bude užitečná a napomůže zvýšit zájem o osobnost této významné vědkyně.

RESUMÉ

I focused my bachelor thesis on an important museum employee and the first graduated ethnographer in the West Bohemian region Marie Ulčová. This scientist worked for a long time in the Ethnographic Museum of the Pilsen Region, which she took over in 1963 from Ladislav Lábek. Marie Ulčová devoted to several researches focused often on folk culture. Her extensive educational activities and cooperation with Pilsen Radio are also important. Her book *Moji milí, drazí* was created from almost seventy radio programs. The aim of my work was to introduce this personality, create a complete biography and summarize all researches and cultural activities. I think that the name of Marie Ulčová is not very well known. In connection with the Ethnographic Museum of the Pilsen Region people more often remember Ladislav Lábek than Marie Ulčová. That is why I wanted to publicize Marie Ulčová's personality with my bachelor thesis. I compiled the text mainly from archives, which I got from several Pilsen archives and museums. I also used professional and popularization articles by Marie Ulčová and various periodicals. This work was divided into four main chapters. In the first chapter I researched the life of Marie Ulčová, the next chapter I focused on the history of the Ethnographic Museum of the Pilsen Region and the personality of Ladislav Lábek, who was also mentioned in connection with Marie Ulčová. The third chapter dealt with the years she spent at the Ethnographic Museum and with her professional activities. The last chapter examined the educational and cultural events that she organized for the general public, I also described the cooperation with Czech Radio Pilsen. I paid attention to the first publication of Marie Ulčová at the end of the work. In closing I would like to remind the work of Marie Ulčová and her contribution in the field of ethnography and culture. I hope that my bachelor thesis will be useful and will help raise interest in the personality of Marie Ulčová.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

Archivní prameny

Archiv města Plzně

Fond Městský úřad Plzeň, pobyťová evidence

Fond Československé státní gymnázium

Fond Národní výbor města Plzně, odbor pro školství

Fond Literární pozůstalost, Oldřich Blecha

Státní oblastní archiv v Plzni

Fond Policejní ředitelství Plzeň, pobyťová evidence

Západočeské muzeum v Plzni

Sbírka Národopisného muzea v Plzni – rodový archiv 1

Sbírka Národopisného muzea v Plzni – rodový archiv 2

Spisovna – osobní spisy

Odborná literatura

BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Ladislav Lábek. *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Praha: Společnost přátel starožitností, 1957, roč. 65, č. 1, s. 46-47.

BERNÁŠEK, Vladimír. Než začnete číst. In: ULČOVÁ, Marie. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. Plzeň: [s.n.], 1997. s. 2-4. ISBN 80-238-3809-1.

BLÁHA, Zdeněk. *Můj život s lidovou muzikou*. 1. vyd. Plzeň: Nava, 2017. 122 s. ISBN 978-80-7211-524-2.

BURZOVÁ, Petra Lupták et al. *V Plzni na Karlově: katalog k výstavě, 1.10.-30.11.2013, Národopisné muzeum Plzeňska*. 1 vyd. Plzeň: Katedra antropologie, Fakulta filozofická, Západočeská univerzita v Plzni, 2013. 127 s. ISBN 978-80-261-0314-1.

ČADÍK, Jindřich. Ladislav Lábek. *Časopis Společnosti přátel starožitností*. Praha: Společnost přátel starožitností, 1946, roč. 51-53, s. 141-144.

FRÝDA, František. *Západočeské muzeum v Plzni 1878-2008 = West Bohemian Museum in Pilsen = Das Westböhmisches Museum in Pilsen*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 2008. 130 s. ISBN 978-80-7247-061-7.

HUDECOVÁ, Dagmar – ŘEHÁČEK, Karel. *Plzeňské ženy významné, zasloužilé i zajímavé*. Plzeň 2017, 88 s.

KAPUSTA, Jan. *Dechové kapely, pochod a František Kmoch*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1974. 248 s.

KŮS, Josef. Doslov. In: ULČOVÁ, Marie. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. Plzeň: [s.n.], 1998. s. 188. ISBN 80-238-3011-2.

LÁBEK, Ladislav. Dobudování Národopisného musea Plzeňska. *14DENÍK*. Plzeň: Městský úřad, 1993, roč. 11, s. 182.

MADEROVÁ, Marie – FIRSTOVÁ, Zdeňka. Společné výročí. PhDr. Marii Ulčové k pětadesátinám. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 87-90.

MADEROVÁ, Marie. Jubileum etnografky. *Nová pravda*. 10. 8. 1990, s. 5.

MADEROVÁ, Marie. Současnost a budoucnost národopisného oddělení ZČM. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 19-22.

MADEROVÁ, Marie. Zemřela nestorka západočeských muzejníků. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis International, 1999, s. 237-241.

MADEROVÁ, Marie. Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. *Plzeňský deník*. 11. 8. 1995, s. 11.

MARTINOVSKÝ, Ivan. Sedmdesátiny Marie Ulčové. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXI*. Praha: Albis International, 1996, s. 215-216.

MORAVCOVÁ, Mirjam. PhDr. Marie Ulčová, 11. 8. 1925. *Český lid*. 1986, roč. 73, č. 2, s. 109-110.

MORÁVKOVÁ, Naděžda. *Miloslav Bělohlávek a Plzeňská historická škola: cesty plzeňského odborného dějepisceví. Část I., (Od počátků do roku 1965)*. 1. vyd. Plzeň: Ševčík, 2008. 311 s. Dějiny plzeňské historiografie. ISBN 978-80-7291-202-5.

PEŘINOVÁ, Anna. Exploze muničky v Bolevci u Plzně dne 25. května 1917 v korespondenci Ladislava Lábka s rodinou. In: *Minulostí Západočeského kraje XLVI*. Plzeň: Albis International, 2011, s. 308-367.

ŘEHÁČEK, Karel. Češi a Němci na jihozápadě Čech 1880-1938. Plzeň 2002, s. 82-83.

SUCHÁ, Milada. *Výstava Plzeň a Bedřich Smetana. Část 2, Scénář*. Plzeň: Státní vědecká knihovna, 1974. 48 s.

SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. Než začnete číst. In: ULČOVÁ, Marie. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. Plzeň: [s.n.], 1998. s. 1. ISBN 80-238-3011-2.

SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. Plzeň se jí stala smyslem života. *Mladá fronta Dnes*, 21. 3. 1998, s. 4 (Pro volný čas).

ŠTORKOVÁ, Nela. *Marie Ulčová*. Příspěvek k dějinám Národopisného muzea Plzeňska. XV. běh, školní rok 2016/2017. Škola muzejní propedeutiky. 6 s.

ULČOVÁ, Marie. Dětské a dívčí oblečení na Chodsku. Jeho vývoj a podoba v letech 1940-1962. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie III*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1987, s. 185-195.

ULČOVÁ, Marie. Krása a móda. *Pravda*. 24. 5 1964, č. 124, s. 5.

ULČOVÁ, Marie. Lidový kroj Plzeňska v proměnách času. Příspěvek ke studiu jeho vývojových fází. In: *Minulostí Západočeského kraje XI*, Plzeň: Archiv města Plzně, 1974, s. 147-156.

ULČOVÁ, Marie. Muzeum života na Plzeňsku: 75 let Národopisného muzea Plzeňska. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie VII*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1991, s. 9-18.

ULČOVÁ, Marie. Plzeňské střelecké terče jako doklad odívání z konce 18. století. Příspěvek k vývoji lidového oblečení na Plzeňsku v jeho nejstarší fázi a rozbor vlivů měšťanského

oblečení na utváření jeho podoby. In: *Minulostí Západočeského kraje XVI*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1980, s. 237-258.

ULČOVÁ, Marie. Selská svatba z Plzeňska. Její nejstarší popis z roku 1836 a zhodnocení pramenů pozdějších. In: *Minulostí Západočeského kraje X*. Plzeň: Archiv města Plzně, 1974, s. 147-157.

ULČOVÁ, Marie. Současné změny obytných zemědělských usedlostí v příměstské vsi Božkově. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie III*. Plzeň: Západočeské muzeum v Plzni, 1987, s. 137-150.

ULČOVÁ, Marie – SUCHÁ, Milada. Plzeňská léta Elišky Krásnohorské. In: *Minulostí Plzně a Plzeňska II*. Plzeň: Archiv města Plzně, 1959, s. 187-218.

ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1997. 193 s. ISBN 80-238-3809-1.

ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1998. 189 s. ISBN 80-238-3011-2.

ULČOVÁ, Marie. Z práce národopisného oddělení Západočeského muzea v Plzni. *Český lid*. 1965, č. 2, s. 121-123.

ULRYCHOVÁ, Marta. Badatelský odkaz Marie Ulčové. *Spektrum*. 1998, v. 2, roč. 1, s. 6.

ULRYCHOVÁ, Marta. Blahopřání do Plzně. *Folklor*. 1995, roč. 6, č. 5, s. 277-278.

VEJVODA, Zdeněk. *Plzeňsko v lidové písni: antologie historických zápisů hudebního folkloru 19. a 20. století*. 1. vyd. Praha: Folklovní sdružení České republiky, 2011. 647. s. ISBN 978-80-904937-2-8.

Zemřela PhDr. Marie Ulčová. *Plzeňský deník*. 20. 3. 1998, s. 12.

Životní jubileum PhDr. Marie Ulčové. In: *Minulostí Západočeského kraje XXI*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1985, s. 188-189.

Internetové zdroje

ŠMÍDOVÁ, Andrea. *Ladislav Lábek – muzejní dílo* [online]. Plzeň, 2017 [cit. 16. 3. 2021]. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta filozofická. PhDr. Jitka Bílková, Ph.D. Dostupné z:

https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/26791/1/Andrea_Smidova_Bakalarska_prace.pdf

ŠTORKOVÁ, Nela. Marie Ulčová a její příspěvek k západočeskému muzejnictví. *Muzeum: Muzejní a vlastivědná práce* [online]. Praha: Národní muzeum, 2018, roč. 56, č. 1, s. 13-23 [cit. 9. 2. 2021]. ISSN 1803-0386. Dostupné z:

https://publikace.nm.cz/file/b41d007b5b22ff7dedb2e9a0b8a10446/20191/joinPdf_8f93a55fed153a878d1c4b2f649a01ad.pdf

Západočeské muzeum v Plzni. Historie muzea v základních faktech. In: *zcm.cz* [online]. 24. 7. 2018. 26. 7. 2019 [cit. 9. 2. 2021]. Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/historie>

Západočeské muzeum v Plzni. Národopisné muzeum Plzeňska. In: *zcm.cz* [online]. 25. 10. 2018. 4. 2. 2021 [cit. 19. 3. 2021]. Dostupné z: <https://www.zcm.cz/o-muzeu/objekty/narodopisne-muzeum-plzenska>

Zvukové záznamy

Plzeňskou etnografku Marii Ulčovou připomene výstava v Božkově. In: *Špalíček* [rozhlasové vysílání]. Pořad připravila VONDRÁČKOVÁ, Michaela. Český rozhlas Plzeň, 19. 3. 2018, 19:04. 26:00 min. Dostupné z: <https://plzen.rozhlas.cz/plzenskou-etnografku-marii-ulcovou-pripomene-vystava-v-bozkove-6934811>

Oral history

Rozhovor s Mgr. Michalem Chmelenským, vedoucím Národopisného muzea Plzeňska, ze dne 9. 2. 2021, záznam v archivu autorky.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Soupis bibliografie PhDr. Marie Ulčové	II
Příloha č. 2: Ukázka vyprávění Marie Ulčové	V
Příloha č. 3: Fotografie Marie Ulčové.....	VII
Příloha č. 4: Předplatná jízdenka na MHD.....	VII
Příloha č. 5: Marie Ulčová v 1. třídě obecné školy v Božkově.....	VIII
Příloha č. 6: Vzkaz Marie Ulčové pro maminku.....	VIII
Příloha č. 7: Vysvědčení z posledního ročníku na Čs. gymnáziu	IX
Příloha č. 8: Zápisky z přednášky profesora Chotka.....	X
Příloha č. 9: Pozvání k závěrečné zkoušce.....	XI
Příloha č. 10: Kniha <i>V prachu cirkusu a pouště</i> od A. Ulče	XI
Příloha č. 11: Kandidátní listina – A. Ulč	XII
Příloha č. 12: Marie Ulčová při svém výzkumu v Božkově	XIII
Příloha č. 13: Fotografie z výzkumu v Božkově.....	XIII
Příloha č. 14: Plakát – beseda o Božkově	XIV
Příloha č. 15: Marie Ulčová při přípravě módní přehlídky	XIV
Příloha č. 16: Marie Ulčová při přípravě módní přehlídky	XV
Příloha č. 17: Marie Ulčová při semináři v roce 1990	XV
Příloha č. 18: Pozvánka na výstavu <i>75 let od založení NMP</i>	XVI
Příloha č. 19: Marie Ulčová s kolegy	XVI
Příloha č. 20: Pozvánka na výstavu <i>Hračky našich předků</i>	XVII
Příloha č. 21: Pozvánka na cyklus besed <i>Naše lidová kultura</i>	XVII
Příloha č. 22: Obálky knih <i>Moji milí, drazí...</i>	XVIII
Příloha č. 23: Křest knihy <i>Moji milí, drazí...</i> v roce 1997	XVIII
Příloha č. 24: Autogramiáda knihy <i>Moji milí, drazí...</i> v roce 1997	XIX
Příloha č. 25: Fotografie s podpisem z knihy <i>Moji milí, drazí...</i>	XIX
Příloha č. 26: Západočeští skladatelé – s věnováním od A. Špeldy.....	XX
Příloha č. 27: Smuteční oznámení o úmrtí Marie Ulčové	XXI
Příloha č. 28: Pamětní deska Marie Ulčové	XXII

Příloha č. 1: Soupis bibliografie PhDr. Marie Ulčové¹⁴⁴

ULČOVÁ, Marie. Několik slov o požadavcích, které na nás klade současné zaměření národopisného studia. *Zprávy Společnosti pro národopis a ochranu památek v Plzni 1*, Plzeň 1948, s. 2-4.

ULČOVÁ, Marie. Móda revolučního období kolem roku 1848. *Zprávy Společnosti pro národopis a ochranu památek v Plzni 2*, Plzeň 1948, s. 1-5.

ULČOVÁ, Marie. Vážení přátelé... (Zpráva o činnosti SNOP) úvodní informace o činnosti jednotlivých odborů SNOP. *Zprávy Společnosti pro národopis a ochranu památek v Plzni 3*, Plzeň 1949, s. 1-3.

ULČOVÁ, Marie. Poklad, uložený ve dvou starých domech (národopisné sbírky plzeňského muzea). *Pravda 31*, 1950, 18. 2., č. 7, s. 10.

ULČOVÁ, Marie. Za národopisem na Stříbrsko. *Život Plzeňska 2*, Plzeň 1951, s. 6-8.

ULČOVÁ, Marie. *Božkov. Vývoj lidové kultury na plzeňské vesnici v druhé polovině 19. století*. Disertace Univerzity Karlovy v Praze 1951/52.

ULČOVÁ, Marie. Národopisné muzeum v Plzni ve čtyřicátém roce svého trvání. *Čs. Ethnografie 4*, 1956, s. 212.

ULČOVÁ, Marie. K Mezinárodnímu týdnu muzeí (Plzeňské muzeum otevře své sbírky celé veřejnosti při bezplatném vstupu). *Pravda 37*, 1956, 5. 10., č. 80, s. 4.

ULČOVÁ, Marie. Vánoce na Plzeňsku. *Přehled kulturních pořadů*, 1958, prosinec, s. 1-3.

ULČOVÁ, Marie – SUCHÁ, Milada. Plzeňská léta Elišky Krásnohorské. In: *Minulostí Plzně a Plzeňska II*, Plzeň 1959, s. 187-218.

ULČOVÁ, Marie. K osmdesátinám Ladislava Lábka. Pět desetiletí muzejní práce. *Pravda*, 43, 1962, 27. 1., č. 23, s. 3.

ULČOVÁ, Marie. Národopisné sbírky Západočeského muzea v Plzni. In: *Zprávy muzeí Západočeského kraje 1*, Plzeň 1963, s. 18-20.

¹⁴⁴ MADEROVÁ, Marie. Zemřela nestorka západočeských muzejníků. In: *Minulostí Západočeského kraje XXXIV*. Ústí nad Labem: Albis International, 1999, s. 240-241.

- ULČOVÁ, Marie. Z práce národopisného oddělení Západočeského muzea v Plzni. *Český lid* 52, 1965, č. 2, s. 121-123.
- ULČOVÁ, Marie. Město v průběhu staletí. *Kulturní přehled*. Březen 1965, s. 3-4.
- ULČOVÁ, Marie. Jak je kroj, tak se stroj. K výstavě plzeňských lidových krojů. *Kulturní přehled*. Srpen 1965, s. 16.
- ULČOVÁ, Marie. Kam s ním. *Kulturní přehled*. Září 1965. s. 20-21.
- ULČOVÁ, Marie. Plzeňáci doma. *Kulturní přehled*. Červenec 1967, s. 2.
- ULČOVÁ, Marie. Maličkový svět. *Kulturní přehled*. Leden 1968, s. 18.
- ULČOVÁ, Marie. Svět loutek. *Plzeňský kulturní přehled*. Únor 1973, s. 34-35.
- ULČOVÁ, Marie. Plzeňské loutkářství. *Plzeňský kulturní přehled*. Červen 1973, s. 40.
- ULČOVÁ, Marie. Bez názvu: Můj dům... *Plzeňský kulturní přehled*. Prosinec 1973, s. 40.
- ULČOVÁ, Marie. Selská svatba z Plzeňska. Její nejstarší popis z roku 1836 a zhodnocení pramenů pozdějších. In: *Minulostí Západočeského kraje X*, Plzeň 1974, s. 147-157.
- ULČOVÁ, Marie. Lidový kroj Plzeňska v proměnách času. Příspěvek ke studiu jeho vývojových fází. In: *Minulostí Západočeského kraje XI*, Plzeň 1974, s. 147-156.
- ULČOVÁ, Marie – SUCHÁ, Milada. Plzeňské počátky libretistické spolupráce Elišky Krásnohorské s Bedřichem Smetanou. In: *Bedřich Smetana a Plzeň. Plzeň 1840-1843*. Plzeň 1974, s. 97-118.
- ULČOVÁ, Marie. Národopisné muzejnictví v Západočeském kraji. *Muzejní a vlastivědná práce*, 12, 1974, s. 163.
- ULČOVÁ, Marie. Pozvánka do muzea. *Plzeňský kulturní přehled*. Únor 1977, s. 17.
- ULČOVÁ, Marie. Výbava chalupnické nevěsty z Plzeňska v roce 1800. *Český lid* 65, 1978, s. 37-39.
- ULČOVÁ, Marie. Plzeňské střelecké terče jako doklad odívání z konce 18. století. Příspěvek k vývoji lidového oblečení na Plzeňsku v jeho nejstarší fázi a rozbor vlivů měšťanského oblečení na utváření jeho podoby. In: *Minulostí Západočeského kraje XVI*, Plzeň 1980, s. 237-258.

ULČOVÁ, Marie. Karlov. Historie vzniku škodovácké dělnické kolonie v Plzni. *Etnografie dělnictva 10*. Praha 1983, s. 79-118.

ULČOVÁ, Marie. Na památku blahorodému děťátku. Zamyšlení nad výstavou Dítě – rodina – společnost. *Pravda*, 24. 3. 1984, s. 7.

ULČOVÁ, Marie. Krása lidového šperku. *Plzeňský přehled*, 1986, listopad, s. 25.

ULČOVÁ, Marie. Současné změny obytných zemědělských usedlostí v příměstské vsi Božkově. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie.*, sv. 3, Plzeň 1987, s. 137-150.

ULČOVÁ, Marie. Dětské a dívčí oblečení na Chodsku. Jeho vývoj a podoba v letech 1940-1962. In: *Sborník Západočeského muzea v Plzni. Historie.*, sv. 3, Plzeň 1987, s. 185-195.

ULČOVÁ, Marie. Vladimír Scheufler – Vítězslav Štajnochr: Chebské polofajánse. Recenze In: *Minulostí Západočeského kraje XXIV*, Plzeň 1988, s. 294.

ULČOVÁ, Marie. Přijďte – nebudete litovat. (Výstava západočeského folklóru v Západočeském muzeu). *Plzeňský přehled 1988*, březen, s. 9.

ULČOVÁ, Marie – POTUŽÁKOVÁ, Jana. Ohlédnutí za výstavou Plzeňští malíři 19. století. In: *Minulostí Západočeského kraje XXV*, Plzeň 1989, s. 238-240.

ULČOVÁ, Marie – SVOBODOVÁ, Jiřina – MADEROVÁ, Marie. Lidový oděv a výšivka. In: JÍLEK, Tomáš (ed.). *Západočeská vlastivěda – Národopis*, Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1990, s. 99-118.

ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava. *Moji milí, drazí... O časech minulých, lidském štěstí a osudech*. Plzeň: Nadace 700 let města Plzně, 1997.

Příloha č. 2: Ukázka vyprávění Marie Ulčové¹⁴⁵

Prosincové vzpomínání – z cyklu Cesty za folklórem

„Byla to a vždycky je taková nijaká doba ten konec listopadu a začátek prosince. Ani ne už podzim, ani ještě ne ta pravá zmrzlá zima. Jen samá tma, ráno dlouho, odpoledne brzo a navíc plné vlezlé mlhy, protivných plískanic, mokroty nebo zase štiplavých mrazíků a slizkého náledí. Sluníčko jako by se bylo zakutálelo někam do ztracena. Na ten čas byl jako šitý vtipný výraz, který si přinesl jeden z našich známých odněkud z rodného Horažďovicka – nepočasí. A nikdy jindy než za tohohle nepočasí nebylo příjemnější vracet se domů do vyhřáté bílé kuchyně, kde vonělo z plotny teplé jídlo a stahovačka nad stolem snaživě chtěla nahradit ztracenou sluneční záři. Ať jdou do háje moderní architekti s těmi jejich často neobývanými obyváky a s kuchyňkou jako dlaň nebo jako nudle. Ty prostorné obytné kuchyně našeho dětství, to bylo místo, které dávalo celou rodinu hezky dohromady k důvěryplnému spoluzítí. Tady se odehrávalo všechno domácí dění. Ta velká kuchyně, to byl náš pravý a ničím nenahraditelný domov. Zvlášť útulný a vábný za té nevlídné venkovní sloty.

Ty kuchyně našeho dětství měly dva ustřední body – kamna a stůl. Kamna, to byl takový domácí oltářík docela právem opěvovaný i básníky. Vzpomeňte Wolkeru. Kachlový sporák, to byla impozantní stavba, která si pro sebe v místnosti zabrala celý kout, zvlášť když měla vysokou svrchnici. Takovým kamnům se u nás říkalo radyně pro podobnost s hradní siluetou vévodící celému Plzeňsku. Ta naše domácí kamna neměla svrchnici, ale zato ozdobný kovový rám s mosaznými kuličkami a měla, myslím, čtyři pláty. Na jejich kraji se pékávaly vdolky, že už tam nebyl takový žár. Když jsem jako holka spávala v kuchyni blízko kamen, probouzelo mě ráno klapnutí dvířek a zášleh plamínku na stropě. To naše babička, tak ji vidím sedět na stoličce s levou rukou opřenou o ten rám s kuličkami, zrovna zatápěla, aby rodinka vstávala už do tepla a snídaně byla včas na stole.

Ten stůl, to byl druhý takový domácí oltář a ten náš měl dokonce svou historii. Když se naši rok po první válce brali, byla velká drahota a bída o peníze a o všechno. Tatínkovi se matčino příbuzenstvo smálo, že má měsíčního platu akorát tak na kilo másla. Nábytek sehnali až někde v Rokycanech, ale proti novému kuchyňskému stolu se babička tenkrát rozhodně opřela a ubránila ten svůj. Dělal jí ho totiž její bratr stolař, který umřel ještě v mladém věku. A ona si tu památku na něj věrně zachovávala, a tak stojí u nás v kuchyni dodneška. Ten prastrýcův

¹⁴⁵ ULČOVÁ, Marie. *Prosincové vzpomínání* [zvukový záznam]. Záznam z cyklu *Cesty za folklórem*. Plzeň: Český rozhlas, 1998. Audiokazeta, 23:54 min.

stůl, poctivý, pevný s pohodlným trnožem, stůl k nezaplacení. Dopoledne se na něm chystalo vaření, odpoledne tu otec opravoval školní sešity a my s bratrem jsme si každý na své půlce rozložili učení a všichni jsme se tam vešli. A kdybyste stáhli ubrus, viděli byste na staré desce nesčíslné stopy krejčovského rádýlka. Ty tam zanechaly naše švadlenky Fanyňka a Julina, které tenkrát chodily po domácnostech a vytvářely tu své módní kreace kolikerým přešíváním ze starého na nové. To abychom my ženské vypadaly přece drobet k světu.

Za toho ošklivého pozdně podzimního nepočasí snášelo se na náš starý rodinný stůl nezvyklé bílé nadělení. Dralo se peří. A v rodině povinně zavládnul přísný klid a mír, nesmělo se prudce otvírat dveře, nesmělo se běhat a chraň bůh, aby si byl někdo od srdce kýchnul. Taký na šatstvo si každý musel dávat pozor, aby ráno nevyšel z domu obalený jako péřový žid. Tak se říkalo židovským obchodníkům, kteří kdysi chodili po vsích a skupovali přebytečné peří. To my jsme mívali jen pro vlastní spotřebu. To víte, byla tu dcera a koneckonců bylo tenkrát dobrým zvykem i syna vybavit aspoň peřinami do budoucího manželství. Dračky jsem mívala ráda, chodily na ně sousedky. Ale co se tu vyprávělo, samozřejmě se nejdřív probraly novinky ze vsi a potom přišla na řadu všelijaká vyprávění ze života. Škoda, že se tenkrát ještě neprobudil můj národopisný zájem. Že by se bylo při draní zpívalo, to ne. I když má babička byla zpěvačka dobrá a písničky u ní zapsané slýchávám občas s dojetím z plzeňské rozhlasové stanice.“

Příloha č. 3: Fotografie Marie Ulčové¹⁴⁶

Příloha č. 4: Předplatná jízdenka na MHD¹⁴⁷

¹⁴⁶ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, fotografie.

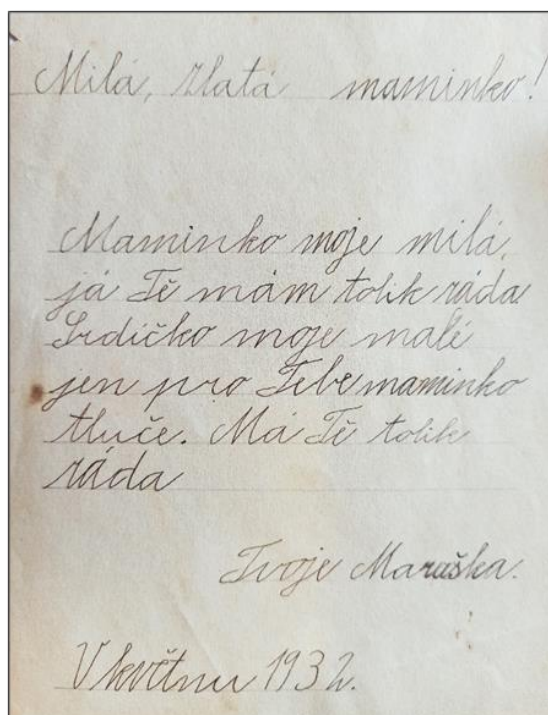
¹⁴⁷ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA1, SINE, Ulčová Marie, předplatná jízdenka na MHD .

Příloha č. 5: Marie Ulčová v 1. třídě obecné školy v Božkově¹⁴⁸

Marie Ulčová – třetí řada zespu, druhá zleva

Příloha č. 6: Vzkaz Marie Ulčové pro maminku¹⁴⁹

¹⁴⁸ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA1, SINE, Ulčová Marie, fotografie.

¹⁴⁹ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, vzkaz pro maminku.

Příloha č. 7: Vysvědčení z posledního ročníku na Čs. gymnáziu¹⁵⁰

Z. 26
 Čís. Marie Uličová

tschechischer Volkzugehörigkeit, Protektorats angehörig
 národnosti česke státní příslušnosti protektorátní

geboren am 11. August 1925 zu Pilsen-Boschkau in Böhmen
 naroden d. dne 11. srpna v Pleáni-Boschkově v Čechách

römisch-katholisch Religion, studierte seit dem Schuljahre 1936/37 an Gymnasium
~~in mtschokatholisch~~ náboženství, studovala od školního roku 1936/37 na Gymnasium
in Pilsen

wo sie die Studien im Schuljahre 1943/44 abgeschlossen hat.
 kde studia ve školním roce 1943/44 dokončila.

Der Reifeprüfung hat sie sich im Sinne des Erlasses des Ministeriums für Schulwesen und Volkskultur vom
 Podrobně se zkoušce dospělosti podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne

11. Jänner 1938, Z. 2000-II, im Wortlaut des Erlasses vom 28. Feber 1942, Z. 19.623-II, als außerne Kandidatin
 11. ledna 1938, č. 2000-II, ve znění výnosu ze dne 28. února 1942, č. 19.623-II, jako užterní kandidátka.

(Erlaß vom _____) unterzogen.
 (zkouška povolena výnosem _____).

Hat diese Prüfung zum erstenmal abgelegt. Hat sich in der Anmeldung in Gruppe
 Konal. tuto zkoušku po první V přihlášce se rozhodl a ve skupině

d) für Latin, in Gruppe e) für Mathematik entschieden. In das Zeugnis wird
 d) pro latina, ve skupině e) pro matematika Na vysvědčení

die Note aus Religionslehre _____ eingetragen werden. Von den Freifächern werden die Noten
 bude zapsána známka z náboženství. Z nepovinných předmětů bude zapsána známka

aus _____ eingetragen werden.
 z _____

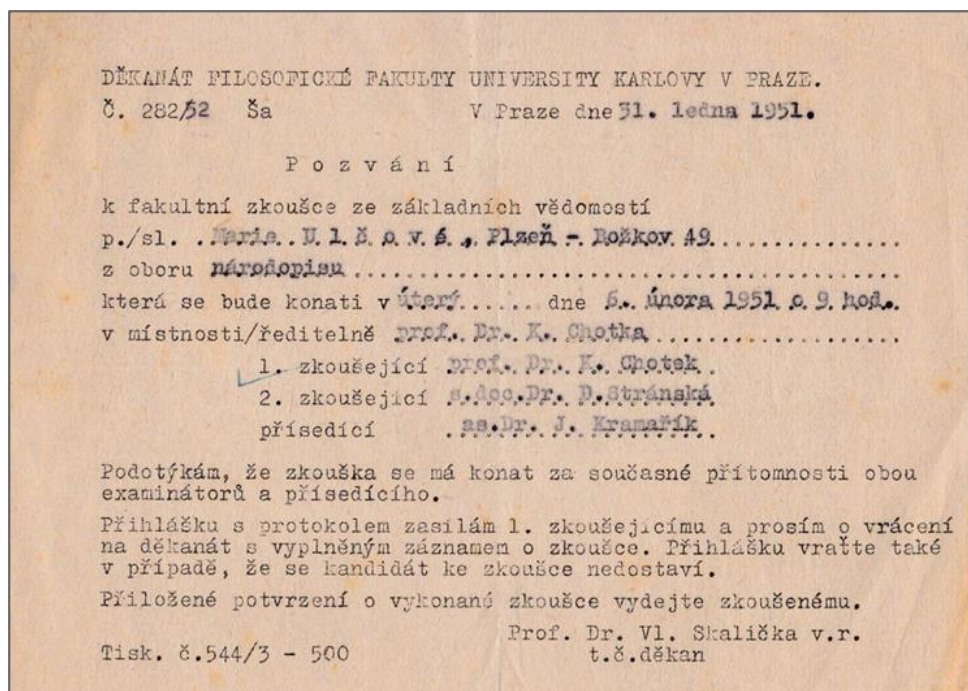
Besondere Leistungen, die gemäß § 7, Abs. 2, zu berücksichtigen sind: středně dobré a lepší na úřad
 Zvláštní výkony, k nimž jest hleděti podle § 7, odst. 2:
trigonometrie, několik básní básně.

Klassifikation in den oberen Klassen der Mittelschule, soweit sie nach der Prüfungsvorschrift für diese Prüfung
 von Bedeutung ist:
 Klasifikace ve vyšších třídách střední školy, pokud má podle zkušebních předpisů význam pro tuto zkoušku:

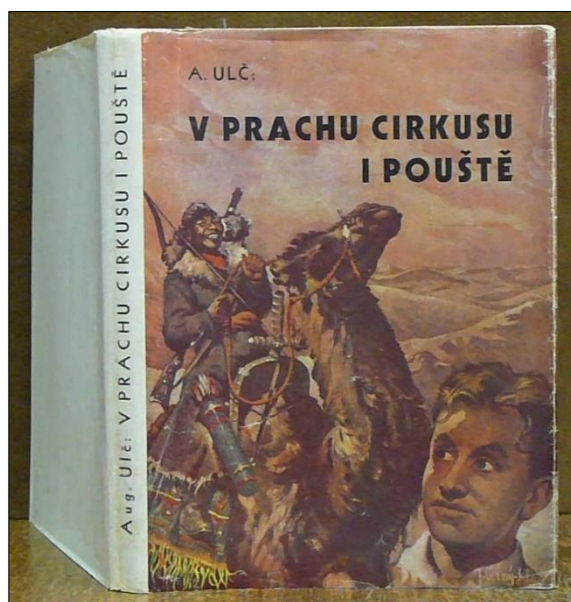
Klasse V třídě	im Halbjahre V pololetí	Deutsch V jaz. německém	Deutsche Konv. V německé konv.	Lehrerziehung V střední výchově	Tchschich V jaz. tchškém	Geschichte V dějinách	Erkunde V zeměpisě	Biologie V biologii	Chemie V chemii	Physik Ve fyzice	Mathematik V matematice	Darstellende Geometrie V deskr. geometrii	Englisch V jaz. anglickém	Französisch V jaz. francouzském	V.....	Latin V jaz. latinském	Griechisch V jaz. řeckém	Religionslehre V náboženství	V.....	V.....	V.....
V.	1.	-	-	-	-	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2.	-	-	-	-	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
VI.	1.	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	2.	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII.	1.	1	1	<u>Opisná konv.</u>	1	-	-	2	-	2	3	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
	2.	1	1	<u>Bef. konv.</u>	2	-	-	2	-	2	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
VIII.	1.	1	-	<u>Nah. konv.</u>	1	2	2	2	-	2	3	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
	2.	1	-	<u>Nah. konv.</u>	1	2	2	2	-	2	3	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-
Bei den Vorprüfungen Při zkouškách předběžných	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bei den schriftlich. Reifeprüfungen Při písem. zk. dospělosti	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-
Durchschnittsnoten Znamky podle průměru	-	-	<u>Bef. konv.</u>	-	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-

¹⁵⁰ Archiv města Plzně, Československé státní gymnázium, i. č. 11282, maturitní protokol z roku 1943/44.

Příloha č. 9: Pozvání k závěrečné zkoušce¹⁵²

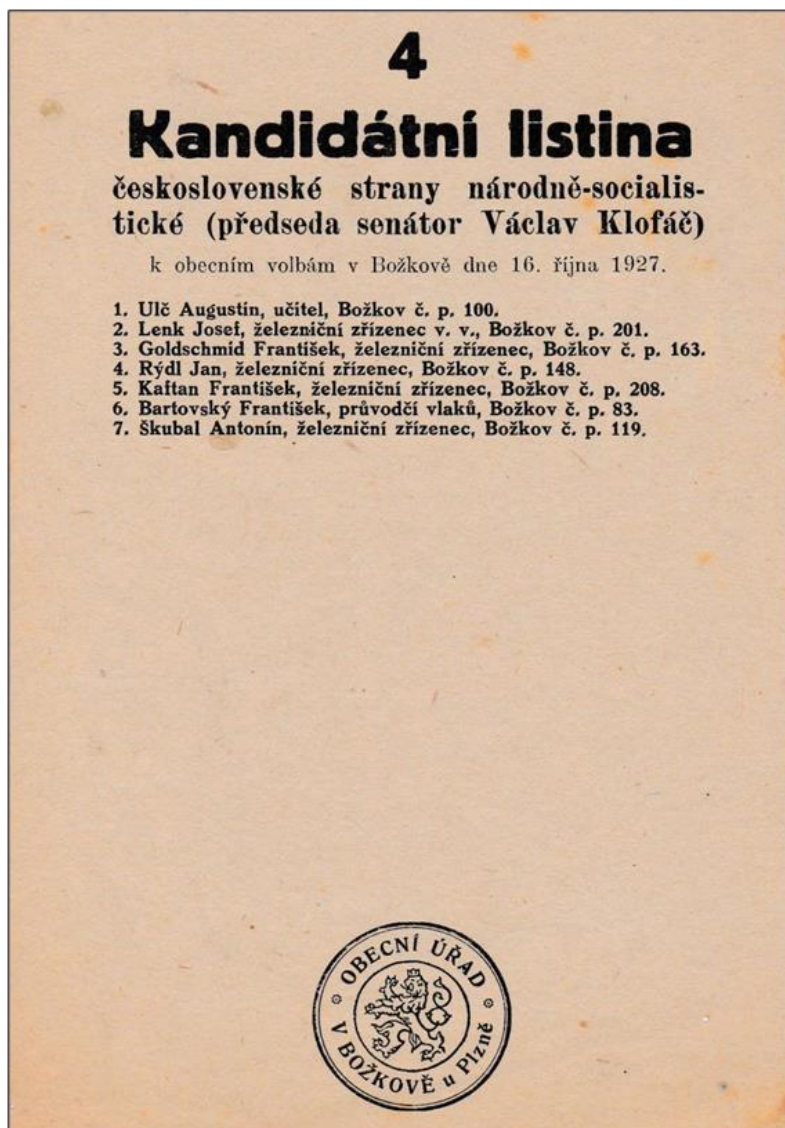

Příloha č. 10: Kniha *V prachu cirkusu a pouště* od A. Ulče¹⁵³

¹⁵² Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, i. č. 27, kart. 3, studium – pozvání k závěrečné zkoušce.

¹⁵³ Antikvariát Beneš. In: *antikvariat-benes.cz* [online]. [cit. 13. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.antikvariat-benes.cz/detail/45583-v-prachu-cirkusu-i-pouste.html>

¹⁵⁴ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, i. č. 24, kart. 3, kandidátní listina.

Příloha č. 12: Marie Ulčová při svém výzkumu v Božkově¹⁵⁵

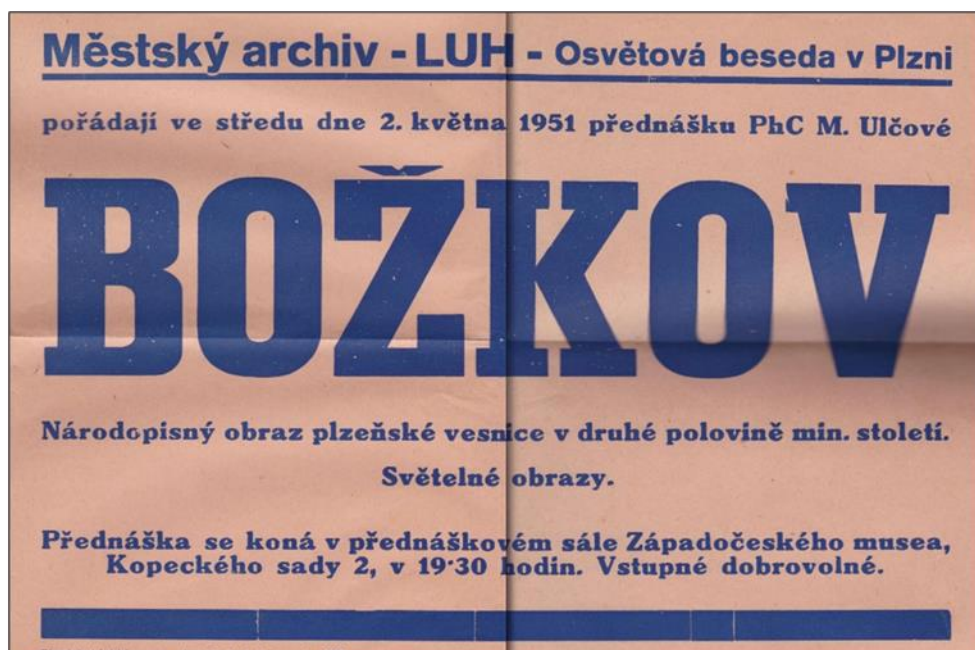
Příloha č. 13: Fotografie z výzkumu v Božkově¹⁵⁶

¹⁵⁵ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA1, SINE, Ulčová Marie, fotografie.

¹⁵⁶ Tamtéž.

Příloha č. 14: Plakát – beseda o Božkově¹⁵⁷

Příloha č. 15: Marie Ulčová při přípravě módní přehlídky¹⁵⁸

¹⁵⁷ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, plakát.

¹⁵⁸ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA1, SINE, Ulčová Marie, fotografie.

Příloha č. 16: Marie Ulčová při přípravě módní přehlídky¹⁵⁹

Příloha č. 17: Marie Ulčová při semináři v roce 1990¹⁶⁰

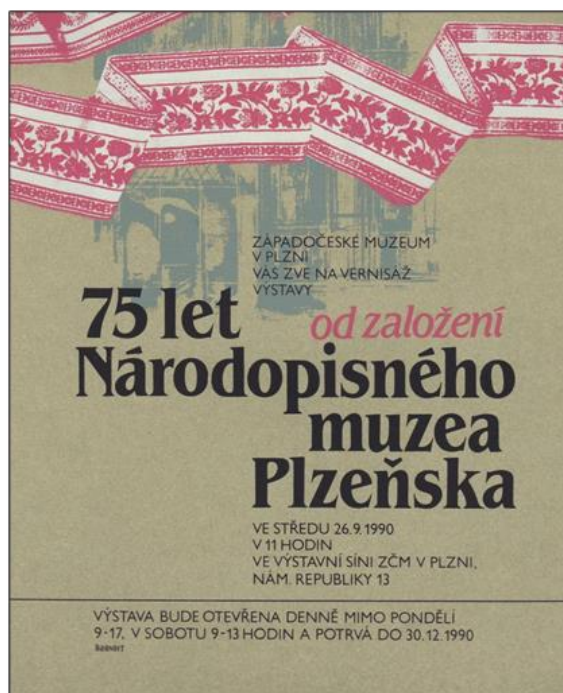
Seminář pořádaný k 75. výročí založení Národopisného muzea Plzeňska

¹⁵⁹ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA1, SINE, Ulčová Marie, fotografie.

¹⁶⁰ Tamtéž.

Příloha č. 18: Pozvánka na výstavu *75 let od založení NMP*¹⁶¹

Příloha č. 19: Marie Ulčová s kolegy¹⁶²

¹⁶¹ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, pozvánka na výstavu.

¹⁶² Tamtéž, fotografie.

Příloha č. 20: Pozvánka na výstavu *Hračky našich předků*¹⁶³

Příloha č. 21: Pozvánka na cyklus besed *Naše lidová kultura*¹⁶⁴

<p>ZÁPADOČESKÉ MUZEUM V PLZNI národopisné oddělení</p> <p>zve Vás na podzimní cyklus besed s národopisnou tematikou</p> <p>Naše lidová kultura</p> <p>v přednáškovém sále ZČM v Plzni, Kopeckého sady 2</p> 	<p>Čtvrtek 1. listopadu 1979 v 17 hodin: Lidový kroj z Plzeňska v proměnách času Přednáší PhDr. Marie Ulčová, Západočeské muzeum v Plzni</p> <p>Čtvrtek 15. listopadu 1979 v 17 hodin: Ručně tkané krojové látky jižních a jihozápadních Čech Přednáší PhDr. Jitka Staňková, CSc., CSAV v Praze</p> <p>Čtvrtek 29. listopadu 1979 v 17 hodin: Český rok v lidových tradicích Přednáší prof. dr. Ludvík Baran, CSc., Filmová fakulta AMU v Praze</p> <p>Čtvrtek 13. prosince 1979 v 17 hodin: Dudy a dudáci Přednáší a ukázky předvede Zdeněk Bláha, Československý rozhlas v Plzni</p> <p>Besedy budou doplněny promítáním filmů Vstup volný</p>
--	---

¹⁶³ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, pozvánka na výstavu.

¹⁶⁴ Tamtéž.

Příloha č. 22: Obálky knih *Moji milí, drazí...*¹⁶⁵

První díl z roku 1997 - vpravo, druhý díl z roku 1998 - vlevo

Příloha č. 23: Křest knihy *Moji milí, drazí...* v roce 1997¹⁶⁶

¹⁶⁵ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA1, SINE, Ulčová Marie, obálky knih *Moji milí, drazí*.

¹⁶⁶ Tamtéž, fotografie.

Příloha č. 24: Autogramiáda knihy *Moji milí, drazí...* v roce 1997¹⁶⁷

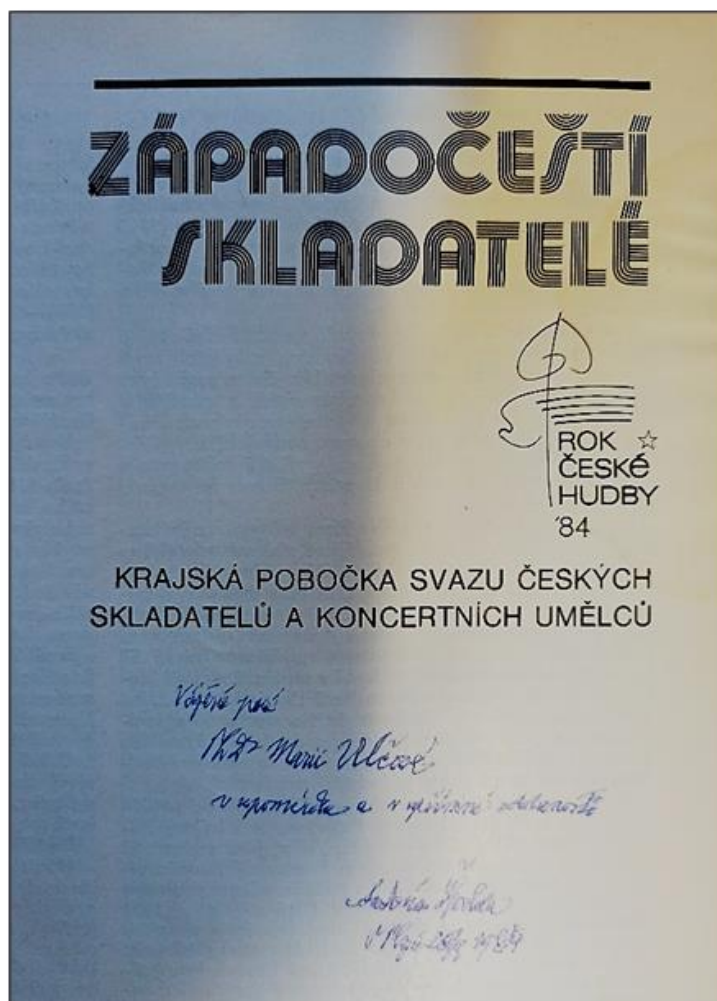
Příloha č. 25: Fotografie s podpisem z knihy *Moji milí, drazí...*¹⁶⁸

¹⁶⁷ ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1998. ISBN 80-238-3011-2, úvodní strana.

¹⁶⁸ ULČOVÁ, Marie – SVĚTLÍKOVÁ, Jaroslava, ed. *Moji milí, drazí: o časech minulých, lidském štěstí a osudech*. 1. vyd. Plzeň: [s.n.], 1997. ISBN 80-238-3809-1, úvodní strana.

Příloha č. 26: Západočeští skladatelé – s věnováním od A. Špeldy¹⁶⁹

¹⁶⁹ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA2, SINE, Ulčová Marie, Západočeští skladatelé, 1984.

Příloha č. 27: Smuteční oznámení o úmrtí Marie Ulčové¹⁷⁰

Pracovníci Západočeského muzea v Plzni - Národopisného muzea Plzeňska
oznamují všem svým kolegům, přátelům a příznivcům, že dne 17. března 1998 zemřela náhle
paní

PhDr. MARIE ULČOVÁ

významná tvůrčí osobnost plzeňské kulturní historie a národopisu.

Odešla tiše beze slova rozloučení od své nedokončené práce.
Pohřeb žehem se konal na přání zesnulé bez smutečního obřadu.

Pracovníci Národopisného muzea Plzeňska Západočeského muzea v Plzni.

Za projevy soustrastí předem děkujeme.

Západočeské muzeum v Plzni, Františkánská 13, 301 12 Plzeň

Tisk: Pieta s.r.o., pohřební ústav, Škroupova 6, 301 36 Plzeň, tel. 019/722 05 52 • Smetanova ul. 56, 337 01 Rokycany, tel. 0181/5107

¹⁷⁰ Západočeské muzeum v Plzni, Národopisné muzeum Plzeňska, RA1, SINE, Ulčová Marie, úmrtí oznámení.

Příloha č. 28: Pamětní deska Marie Ulčové¹⁷¹

¹⁷¹ HAUNER, Adam. In: *krizkyavetrelci.plzne.cz* [online]. 2015 [cit. 13. 4. 2021]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1316/>